

דצמבר 2011, ירחון מס' 106

מבט הרשות

דעתון לענייני כלכלה וחברה*

פתח דבר

עובדי הקבלן – החירות לחיות בכבוד אנושי.

מאמרים וסקירות

1. עדכונים כלכליים: סוף 2011, תחילת 2012 – בין שביעות רצון לפסימיות...
2. ה-OECD : אי – השויון בישראל וקצב עלייתו גבוהים יותר מאשר ברוב המדינות החברות בארגון.

מבט אל העולם

1. שרשרת המזון: מהחווה לחיך.
2. דו"ח: ספקולנטים פיננסיים ידועים אחראיים לעליית מחירי המזון בעולם, לאינפלציה ולרעב.

מבט אורח

כבודה ומעמדה של האשה והאם בראי היהדות בניגוד גמור "להדרה".

חוק ומשפט

- (1) כללים לגבי אופן השוואת תנאי העבודה של עובדי קבלן לאלו של עובדי שכיר באותו מקום עבודה.
- (2) עובדת שיצאה לחופשה בניגוד להוראות המעביד בהתנהגותה גרמה לפיטוריה מהעבודה.
- (3) באיחורים חוזרים ונשנים של עובד ניתן לראות כהפרת משמעת המאפשרת פיטורים ללא הודעה מוקדמת ושליה חלקית של פיצויי הפיטורים.
- (4) חופשה ללא תשלום (חל"ת) לאחר לידה, אינה מזכה בדמי אבטלה.
- (5) *חדש בחקיקה*: אושר החוק להגברת האכיפה של חוקי העבודה על מעבידים ומזמיני שירות.

אינדיקטורים כלכליים על מצב המשק

- (1) מדד המחירים לצרכן; (2) ריבית בנק ישראל וריבית החובה במשק; (3) שכר ממוצע למשרות שכיר; (4) תעסוקה ואבטלה.

מידע שימושי

- (1) שינויים במערך הניכויים לשנת המס 2012; (2) התוספת להכנסה נטו הצפויה בשנת 2012;
- (3) החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב – 2011 ("חוק טרכטנברג"); (4) תיאום דמי ביטוח לאומי בשיעור המופחת – תזכורת (5); שיעורי הפרשות לפנסיה חובה החל מינואר 2012;
- (6) גיל הפרישה לנשים עובדות יישאר 62 ולא יועלה ל-64; (7) הקרן למקצועות שוחקים יוצאת לדרך.

* הופק על ידי האגף לכלכלה ולחברה, ההסתדרות הכללית החדשה

פתח דבר

עובדי הקבלן – החירות לחיות בכבוד אנושי

מה שעומד על סדר היום הציבורי הוא מאבקה של ההסתדרות, בראשות עופר עיני, לגבי מעמדם של עובדי הקבלן ורצונם לביטחון תעסוקתי סביר ותנאי עבודה הוגנים.

חברות כח האדם ונותני השירותים בגלימתם החדשה-הישנה יצרו דינמיקה, כפי שהמציאות מוכיחה, של תבנית עבודה שיש בה מרכיב גדול של ניצול העובדים (מרכזי הפסד אי תשלום של שכר מינימום, אי תשלום עבור שעות נוספות וכיוב'), ואי וודאות תעסוקתית.

יותר משעולה בתבנית העסקה שכזאת חופש העיסוק של המעסיק לנהל את עסקיו עולה שאלת זכותו של העובד לחיות בכבוד אנושי, ביטחון תעסוקתי סביר ונראות שבה אי אפשר יהיה להתעלם מקיומו.

חופש העיסוק של המעסיק אינו ערך שעומד בפני עצמו. עליו לדור בכפיפה אחת עם ערכים נוספים כמו שיוויון, צדק וכבוד האדם, היעדר אפליה בין עובדים באותו מקום עבודה המבצעים עבודה שדומה בעיקרה לעובדתם של העובדים הישירים בחצרו של מזמין השירותים.

הכרה זו צריכה להיות מתורגמת למעשים. קבלני כח האדם למיניהם ומזמיני השירותים נהנים מפירות העבודה של עובדים אלה ובלעדיהם הם לא יכולים להתקיים. ולכן יש ליתן לעובדים אלה את כל הזכויות ולהעניק להם את המעמד הראוי.

ככל שנפרק את הצורה הבלתי מוסרית של העסקת עובדי קבלן ונבנה תבנית עבודה הוגנת, היברדית ונקיה מזיהומים חברתיים ניתן לידי העובדים הללו כח קניה ריאלי, נרחיק את האדישות ונגביר את האכפתיות. מי שיצא נשכר מכך הוא שוק העבודה וכלכלת ישראל.

יו"ר ההסתדרות, עופר עיני, הניח אתגר רציני בפני פקידי האוצר בשיחות שהתנהלו בדבר קליטת עובדי הקבלן בהעסקה ישירה כאשר הציע להם שעובדי הקבלן אשר עובדים בהיקף משרה מלא ומבצעים עבודה דומה לעמיתיהם המועסקים במדינה יעברו להיות עובדי מדינה בתמורה ל"גמישות הניהולית" אותה מבקשת המדינה. אבל **אף אחד לא קם** כמילות השיר של יוסי בנאי.

אחרי קיץ 2011 הימים הם ימי חשבון. "הישראלים החדשים" וההסתדרות רוצים חברה וכלכלה חדשים, תחרות הוגנת וכבוד ליוצרים. כדי להפוך את המילים למעשים נאבק היום כדי שהמחר יהיה מה שכולנו מאמינים שצריך להיות, מחר טוב יותר.

אנחנו לא רוצים להמשיך ללכת במסלול שנשלל במשק בשני העשורים האחרונים בשוק העבודה, כאשר ההגינות, הביטחון התעסוקתי הסביר, כבוד האדם העובד, התרסקו לרסיסים ותבניות עבודה לא טיפוסיות התבססו (קבלני כח אדם, חברות למתן שירותים וכד').

אם נרים ידיים היום, אחרי שהישראלים החדשים יצאו לרחובות ובפיהם הדרישה לצדק חברתי, אנחנו מותירים לילדנו ולנכדנו מחר שוק עבודה דורסני ומנצל וחברה בה אדם לאדם זאב.

לא עוד. ואיננו רוצים להצטער בדיעבד.

את העבר אולי אי אפשר להשיב אבל צריך בהחלט, ויש ברצוננו, לעצב את המחר אחרת.

מאמרים וסקירות

עדכונים כלכליים: סוף 2011, תחילת 2012 – בין שביעות רצון לפסימיות...

סיכום ראשוני של נתוני המשק לשנת 2011 מצביע על האטה כלכלית מסוימת – בתשעת החודשים הראשונים של השנה היצוא ירד בקרוב ל- 4% בחישוב שנתי, היבוא ירד ב- 6.4%, הייצור התעשייתי עלה רק ב- 2.3%, והמכירות ברשתות הקמעונאיות ב- 3.6%. אפילו מספר הבלתי מועסקים, שהיה יציב למדי עד כה, עלה מ- 4.7% ל- 5.1% ברבעון השלישי של השנה. אכן יש בנתונים אלה כדי לאשש את טענת האטה. אולם, למרות נתוני האטה, ולמרות מצבם הקשה של מגזרי אוכלוסייה נרחבים במשק, יש לא מעט כלכלנים וקברניטי משק הסבורים שמצבה של ישראל הוא בהחלט משביע רצון, במיוחד בהתחשב בטלטלה הכלכלית העולמית. אנשי האוצר, בנק ישראל, ושרי הממשלה נמנים עם שבעי הרצון, וסיבותיהם עמם. לעומתם, אנשי המחאה החברתית ותומכיהם, בהחלט חושבים אחרת.

גם כלכלני ה- OECD, בדוח התקופתי שלהם על כלכלת ישראל לשנים 2010-2011, הגדירו את מצבה של ישראל כנחון בהשוואה ליתר מדינות הארגון. אולם באותה עת, הם הציעו רשימה ארוכה של צעדי מדיניות כלכלית-חברתית שעל המדינה לנקוט מול שורה של בעיות יסוד מטרודות וידועות למדי – ביניהם, הכנסה לנפש נמוכה מדי, פערי הכנסה גדולים מדי, עוני בממדים חריגים, וענפי משק שלא מתפקדים בצורה מיטבית וזקוקים ליד מכוונת (כגון, התחום הפיננסי, תחום האנרגיה, ותחום הדיור). כלומר, גם מנקודת המבט של המועדון המכובד שקברניטי המשק רצו מאד להשתייך אליו, מצבנו הוא אמנם נוח אך רחוק מלהשביע רצון.

לאחרונה, גם נגיד בנק ישראל הצטרף לרשימת אלו המבחינים בהאטה הכלכלית שמאפיינת את המשק ב- 2011, ואף צופה שהיא תימשך גם ב- 2012 (כ-3% צמיחת תוצר בלבד). אולם גם הוא סבור שמצבנו נוח יחסית, ושיש בידי קברניטי הכלכלה את הכלים המוניטריים והפיסקאליים להתמודד עם ההאטה הצפויה ("הרחבה" מוניטרית מצד אחד, ומדיניות פיסקאלית "פעילה וזהירה" מצד שני). המעניין הוא שהמנהלים העסקיים והצרכנים במשק לא שותפים לאופטימיות הזוהרה של הנגיד – סקרי המגמות והאמון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בקרב קהלים אלה מצביעים על המשך מצב הרוח הפסימי שמאפיין אותם מזה מספר חודשים.

הקושי בתמונת מצב זו הוא השוני הגדול בין תפיסת קברניטי המשק את מצב הכלכלה לבין תחושות הציבור. קברניטי הכלכלה, למרות המחאה החברתית ולמרות עבודתן הביקורתית של ועדות מקצועיות שפעלו לאחרונה במספר תחומי משק, ממשיכים לבחון את נתוני הכלכלה ואת מדיניותם על פי מושגים כלליים ויחסיים, כאלה שאינם רגישים לעיוותים המבניים הזועקים לשמיים (למשל, הזנחת תשתיות רווחה חיוניות לטובת השקעות ענק ב"פילים לבנים" פוליטיים השנויים המחלוקת מקומית ובינלאומית) ולמצוקה המקוממת של מגזרי אוכלוסייה גדולים (למשל, עובדים עניים, גמלאים עניים, ומשפחות רבות שמתקשות להתקיים בכבוד). אפילו המלצות "ועדת טרכטנברג", שהיה בהן מכורח אירועי המחאה החברתית מעט מן הרגישות החברתית המתבקשת, לא ממש זוכות לתמיכה גורפת בממשלה, וגם לא ליישום נלהב. למרבה הצער, כנראה שיהיה צורך בסיבוב נוסף של מחאה חברתית, וזאת כדי להניע את קברניטי המשק לאמץ יעדי מדיניות כלכלית רבים יותר, ולא רק שיעור צמיחה ויציבות מחירים כללית, מגוונים יותר, ולא רק נתוני גירעון תקציבי וחוב- יחסית- לתוצר, וחברתיים יותר, ולא רק מגזריים ופוליטיים. ימים יגידו.

ה-OECD: אי-השוויון בישראל וקצב עלייתו גבוהים יותר מאשר ברוב המדינות החברות בארגון

ממחקר שערך ארגון ה-OECD, שכותרתו "אנו עומדים מפולגים - מדוע אי השוויון ממשיך לעלות", עולה כי בשני העשורים האחרונים הכנסות משקי הבית בקרב 34 המדינות החברות ב-OECD עלו ריאלית ב-1.7% בממוצע לשנה. העליה משקפת גידול ריאלי של 1.9% בהכנסות של העשירון העליון, ושל 1.3% בהכנסות של העשירון התחתון. מסתבר כי במרבית הארצות, הכנסות משקי הבית של העשירון העליון עלו בקצב מהיר יותר מאלו של העשירון התחתון, וכך התרחב אי השוויון בהכנסות. הבדלים בקצב הצמיחה של ההכנסות לפי עשירונים בלטו במיוחד בקרב המדינות הדוברות אנגלית ובכמה ממדינות סקנדינביה. בישראל וביפן ההכנסות של העשירון התחתון אפילו ירדו.

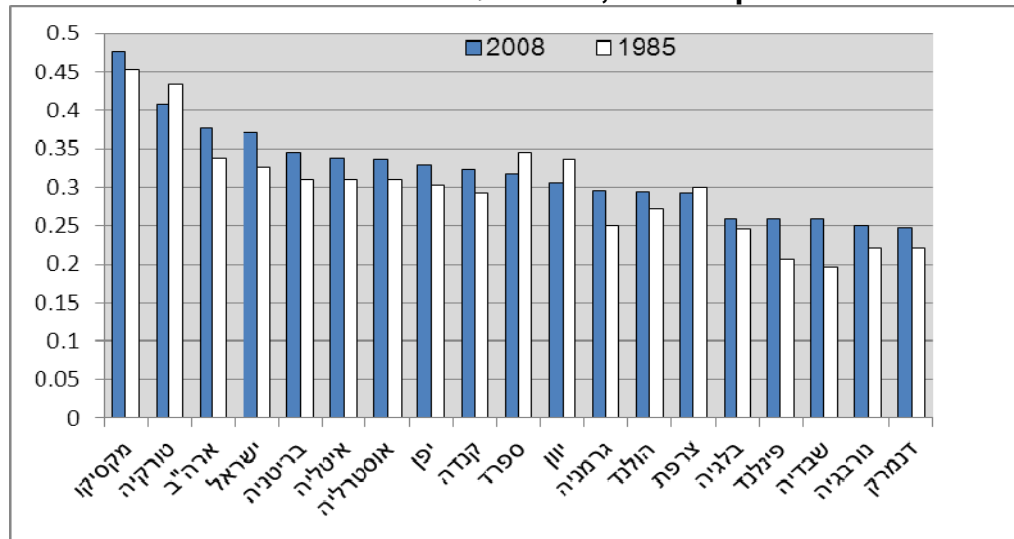
במדינות ה-OECD, נכון להיום, ההכנסה הממוצעת של העשירון העליון גדולה פי 9 מההכנסה הממוצעת של העשירון התחתון - יחס של 9 ל-1. בארצות סקנדינביה ובכמה ממדינות אירופה היחס נמוך בהרבה מהממוצע בקרב המדינות החברות בארגון, אבל היחס עומד על פי 10 באיטליה, יפן, קוריאה ובריטניה; על פי 14 בישראל, טורקיה, וארה"ב; ועל פי 27 במקסיקו וצ'ילה.

הגידול השנתי הממוצע בהכנסה הפנויה לפי עשירונים, 1985 - 2008

עשירון עליון	עשירון תחתון	סה"כ אוכלוסייה	
4.5	3.0	3.6	אוסטרליה
1.6	0.9	1.1	קנדה
1.5	0.7	1.0	דנמרק
2.5	1.2	1.7	פינלנד
1.3	1.6	1.2	צרפת
1.6	0.1	0.9	גרמניה
2.4	-1.1	1.7	ישראל
1.1	0.2	0.8	איטליה
0.3	-0.5	0.3	יפן
2.4	0.4	1.8	שבדיה
2.5	0.9	2.1	בריטניה
1.9	0.5	1.3	ארה"ב
1.9	1.3	1.7	ממוצע OECD27

מדד ג'יני אשר בודק את רמת אי השוויון בחלוקת ההכנסות, ואשר נע בין 0 ל-1, עמד בממוצע על 0.290 במדינות ה-OECD באמצע שנות ה-80 ועלה והגיע ל-0.316 בממוצע בשנות ה-2000 המאוחרות. במדינות כמו: פינלנד, גרמניה, ישראל, לוקסמבורג, ניו זילנד, שבדיה וארה"ב מדד ג'יני רשם עליה של 4 נקודות האחוז. רק בטורקיה, יוון, צרפת, הונגריה, בלגיה, לא נרשמה כלל עלייה במדד ואפילו נרשמה ירידה קטנה. בסיכומו של דבר ישראל מדורגת היום במקום החמישי במדד אי השוויון, אחרי מקסיקו, צ'ילה קוריאה וטורקיה. יצוין כי הנתונים מתייחסים לשנים 1985-2008 ואינם כוללים את השפעת המשבר הכלכלי העולמי.

מדד ג'יני לאי-השוויון בהכנסות, 2008 לעומת 1985

בדו"ח מצוין כי קיימים מספר גורמים עיקריים אשר מסבירים את העלייה ברמת אי השוויון, והם: הגלובליזציה; ההתקדמות הטכנולוגית; ומדיניות הממשלה. מחקרים שונים מצאו כי העובדים המיומנים והמשכילים הצליחו להפיק תועלת רבה יותר מהגלובליזציה ומההתקדמות הטכנולוגית בהשוואה לאלו עם מיומנויות נמוכות ולכן הצליחו להעלות את שכרם באופן יחסי. על פי הדוח הפערים בשכר ובמשכורת הם אלו שהשפיעו בעיקר על רמת אי השוויון בהכנסות, הכוללות גם הכנסה ממקורות אחרים, כגון: פנסיה, קופ"ג, הון ותשלומי העברה. מנגד, נטען בדו"ח שמדיניות הממשלה יכולה לשלוט במידת השפעתם של הגלובליזציה והשינויים הטכנולוגיים על חלוקת ההכנסות באמצעות הגברת התחרות על סחורות ושירותים, הגמשת שוק העבודה, וגם באופן ישיר באמצעות מדיניות המיסוי והרווחה.

מהנתונים עולה כי בשנים 2008-1985 מידת השפעתם של המיסוי ותשלומי העברה על רמת השוויוניות במשק פחתה כמעט בכל מדינות ה-OECD, בין היתר בשל הפסקת המיסוי הגבוה על משכורת גבוהות. מנגד, תקנות הזכאות לתשלומי העברה הוחמרו, על מנת לצמצם את ההוצאה הציבורית על רווחה, וההעברות לעניים ביותר לא עמדו בקצב הגידול בהכנסות.

לכן, מחברי הדו"ח טוענים כי הדרך הטובה ביותר להתמודדות עם אי-השוויון היא לא באמצעות מדיניות המיסוי ותשלומי העברה, אלא באמצעות מעורבות ממשלתית בשוק העבודה: 1. השקעה בהון אנושי מגיל צעיר, ושיפור הכישורים של כח העבודה הקיים באמצעות הכשרות מקצועיות שיינתנו על ידי הפירמות ובסבסוד המדינה (על ידי הטבות מס), יכולים להבטיח משרות טובות יותר המאפשרות לאנשים להיחלץ מעוני; 2. מדיניות ממשלתית שמעודדת נגישות לתעסוקה לקבוצות אוכלוסייה המיוצגות בחסר, כמו: נשים, בני נוער ועובדים מבוגרים.

מזכ"ל הארגון סיכם ואמר: "המחקר הזה דוחה את ההנחה שיתרונות הצמיחה הכלכלית יחללו מטה באופן אוטומטי גם לקבוצות החלשות באוכלוסייה. בלי אסטרטגית מחקר מקיפה בנושא צמיחה, אי השוויון ימשיך לעלות".

מבט אל העולם

1. שרשרת המזון: מהחווה לחיך

יש הפגנות עממיות, ללא יד מכוונת שהביאו לשינוי משטר. פעמים רבות תחילתן של ההפגנות היה בזעם בשל מחסור במזון, או בשל היותו מחוץ להישג היד של העובד הפשוט, שאינו בן למשפחת טייקונים. כך הייתה למשל מהפכת פברואר (1917) שהפילה את משטר הצאר. תחילתה בהפגנת נשים ביום האישה הבינלאומי במחאה כנגד המחסור במזון והעלייה במחירי המזון (מוכר?).

בעבר מקור שמן של מהפכות או מהפכים אלה היה תאריך תחילתן. בשנים האחרונות מכנים חלק מהן בשמות צבעים, פרחים ואחרים. ואנו מתהדרים בחרם הקוטג', שהביא להורדת מחיר הקוטג', ובהמשך של מוצרי החלב האחרים. (הדבר חייב להיבדק בעתיד על פני ציר הזמן.) והרי לנו סיבה טובה לקרוא על שרשרת המזון באירופה, מהחווה לחיך, או מהסרדין ועד הכריש.

שרשרת המזון (הכוללת משקאות ובדרך כלל גם טבק ומוצריו) מתחילה במשק חקלאי. יש מוצרים המועבדים במשק החקלאי עצמו, אולם רובם מעובדים ומשנים צורה, במפעלים תעשייתיים, לפני שהם מועברים למגזר השיווק הסיטונאי. הצרכנים רוכשים את המזון במגוון רחב של נקודות שיווק קמעונאיות כסופרמרקטים, חנויות ייחודיות למזון [אין המקור מזכיר חנויות מכולת וירקנים; אפשר שהם נכללים בקבוצה זו], שווקים ודוכנים. המזון גם משווק בצרוף שירות, במסעדות, שירות "טייק אווי", בתי קפה וברים (הסעדה).

שרשרת זו העסיקה בא"א ב-2008 כ-48 מיליון עובדים. הם עבדו בקרוב ל-17 מיליון מיזמים שונים. (במקור אחר – 13.7 מיליון.) רוב המיזמים היו משקים חקלאיים קטנים. הערך המוסף של שרשרת זו במחירי הייצור הנו 751 מיליארד אירו (כ-3700 מיליארד ₪). התרומה לערך המוסף לא הייתה יחסית למספר המיזמים ומספר העובדים במגזר. כך למשל, בתעשיית המזון היו 1.6% מהמיזמים בלבד ואלה העסיקו כעשירית ממספר העובדים בשרשרת (9.8%). חלקם בערך המוסף היה כרבע (26.0%). חלקם של המשקים החקלאים בערך המוסף היה דומה (25.6%), אולם חלקם במספר המיזמים היה כארבע חמישיות (81.8%), ובעובדים מעל למחצית (55.5%).

1. מבנה שרשרת המזון בא"א ב-2008 באחוזים

ערך מוסף אחוז	מועסקים ב- % מס"ה	המיזמים ב- % מס"ה	
25.6	55.5	81.8	חקלאות
26.0	9.8	*1.6	ייצור מזון ומשקאות
11.3	4.2	1.6	שיווק סיטונאי של מזון משקאות וטבק
20.1	15.3	6.3	שיווק קמעונאי של מזון משקאות וטבק
17.0	15.2	8.6	שירותי מזון ומשקאות
751 £ מיליארד	48.1 מיליון	13.7 מיליון**	ס"ה שרשרת המזון

חלק מהנתונים – אומדנים.
* לא כולל משקאות בחלק מהמדינות
** רק משקים חקלאיים

המשקים החקלאיים קטנים ביחס, הן במספר העובדים בממוצע במשק והן בתרומה שלהם לערך המוסף. מספר העובדים בממוצע במשק חקלאי היה קטן פי תשע מאשר מספרם הממוצע במיזם תעשייתי (1.9 למשק ו-17.6 למיזם). מספר העובדים המוצע במיזם שיווקי (ההבדל בין מיזם סיטונאי לקמעונאי אינו גבוה) היה כפי 3.5 מהמספר המקביל במשק חקלאי (7.3 ו-7.0 עובדים למיזם בהתאמה). היחס בין מספר העובדים הממוצע במיזם בתת הענף "שירותי מזון" לבין המקביל לו במשק החקלאי היה 2.6 (5.1 עובדים בממוצע למיזם).

במידה ונקבע את הערך המוסף לעובד בחקלאות כ-100, הרי שהמקביל לו בשירותי המזון והמשקאות יהיה 243, בשיווק הקמעונאי של מזון – 285, בסיטונאי – 585 ובייצור מזון – 576. היחס מצביע על מעמדו הכלכלי הרעוע של ענף החקלאות, שכולם "רוצים ביקרו", עם זאת מעדיפים לחיות בעיר ורואים בלובי החקלאי אויב העם. אין בנתונים אלה חלוקת הערך המוסף בין העובדים לבעלי ההון, אולם המדרג מרמז על הידוע – שכר נמוך במגזרים מסוימים. (עיבוד הנתונים בקטע זה של מביא הגרסה העברית).

מספר המשקים החקלאיים גבוה במיוחד במזרח אירופה

קיים אי שוויון בין המדינות השונות באשר למבנה שרשרת המזון מחקלאות ועד השיווק הקמעונאי. המספר הגבוה של משקים חקלאיים נמצא במזרח אירופה, במיוחד ברומניה ופולין. מספר יצרני ומעבדי המזון, המשווקים הסיטונאים והקמעונאים, היה גבוה במיוחד במדינות הדרומיות, במיוחד בספרד ואיטליה. בספרד למשל, הייתה מסעדה, בית קפה או בר לכל 157 תושבים. המיזמים בחקלאות, מפעלי המזון ושוק היו בממוצע גדולים יותר וריכוז השוק היה גבוהה יותר בגרמניה, מ"מ, כמו גם בפילנד והמדינות הבלטיות.

במ"מ המספר הגבוה של עובדי השיווק הקמעונאי של מזון ושל עובדי הסעדה

יותר מ-5 מיליון עבדו בחקלאות בפולין, ו-6.5 מיליון ברומניה ב-2008. בשתי מדינות אלה עבדו 43.2% מהעובדים בחקלאות בא"א (26.7 מיליון). בגרמניה היה כוח העבודה הגדול ביותר במפעלי המזון והשתייה - 17.9% (0.85 מיליון) מכלל העובדים במגזר זה בא"א (4.7 מיליון). בספרד היה מספר העובדים הגדול ביותר בשיווק סיטונאי של מזון ומשקאות (351 אלף) - 17.5% מכלל העובדים בקבוצה זו בא"א (כ-2 מיליון). באותה מדינה היה גם מספר העובדים הגבוה בשיווק קמעונאי של מזון בחנויות ייחודיות (255 אלף) מתוך כ-1.4 מיליון בכלל א"א (18.0%). קבוצת עובדים זו היוותה מעל לשליש ממספר העובדים שעסקו בשיווק קמעונאי של מזון בספרד. במ"מ מועסקים 1.28 מיליון עובדים בשיווק המזון הקמעונאי - 17.3% מכלל העובדים במגזר זה בא"א (7.4 מיליון). אחת הסיבות לכך הנה הנטייה בסופרים להעסיק עובדים (עובדות) במשרות חלקיות. דפוס דומה קיים בשירותי מזון. גם בקבוצה זו מספר העובדים הגבוה היה במ"מ (1.58 מיליון) שהיוו 21.6% מסך העובדים בקבוצה בכלל א"א (7.3 מיליון).

14 מיליון משקים חקלאיים בא"א

הייצור החקלאי הראשוני כולל תבואה, בעלי חיים לבשר או חלב, פרות ואחרים. אלה יורדים (עולים?) בשרשרת המזון, מעובדים / הופכים למוצרים מוכנים למאכל. העיבוד יכול להיות, מיון, שימור (שימורים, הקפאה), או עיבוד סבוך יותר, כארוחות מוכנות. יש כ-14 מיליון משקים חקלאיים בא"א בהם עובדים כ-26 מיליון.

2. המוצרים החקלאיים השונים כאחוז מכלל התוצר הגולמי בחקלאות ב-2008

בע"ח	תוצרת בע"ח	דגנים	תוצרת אחרת	ירקות ומוצרי פרחים ומטע	שירותים חקלאיים ותוצרת לא חקלאית	מספוא	פירות
23.5	16.7	13.7	13.3	13.0	7.0	6.5	6.3

* אין המקור מציין את ההבדל בין מוצרי פרחים ומטע לפירות

מחירי המזון מגיבים לשינויים במלאים, המונעים בידי השינויים במזג האוויר והשפעתם על היבול. יבול החיטה בא"א הגיע לשיא בו 151 מיליון טון ב- 2008 ונפל ל- 138 מיליון ב- 2009. יבול תפוחי האדמה ירד מ- 83 מיליון טון בשנת 2000 ל- 57 מיליון ב- 2006 וחזר ועלה ל- 60 מיליון ב- 2009. את עבוד האדמה קובעים התנאים הגיאולוגיים, האקלימיים, זמינות האדמה והמים, והיקף היבוא. יבול בע"ח נמדד במשקל לאחר שחיטה. יבול בשר חזיר היה הגבוה בא"א - 27 מיליון טון (בקבוצת הבשר). כמות זו הייתה גדולה פי 2.8 מאשר בשר הבקר ופי 230 מאשר בשר כבש.

כרבע מיבול הדגנים ב- 2009 היה בצרפת (23.6%), ורבע נוסף בגרמניה ופולין - 16.8% ו- 10.1% בהתאמה. איטליה וספרד הובילו ביבולי ירקות טריים, כחמישית מהסך הכללי. גם הולנד בלטה בענף זה. מ"מ וגרמניה בלטו בייצור חלב טרי. גרמניה בלטה בייצור מוצרי חלב, במיוחד שמנת. (אין המקור מציין 'קוטג').

צרפת וגרמניה היו גדולות יצרני בשר הבקר בא"א ב- 2010 - 19.3% ו- 15.0% בהתאמה. גרמניה וספרד היו גדולות יצרני בשר החזיר - 24.7% ו- 15.4% בהתאמה. יצור בשר עוף היה נפוץ על פני כל א"א. יבול בשר כבש התרכז במ"מ - 39.2% מהסך הכללי בא"א ו- 17.4% בספרד.

מחצית המזון והמשקאות בא"א מיוצר במאפיות

מבנה ייצור המזון והמשקאות בא"א ב- 2008 באחוזים*

ערך מוסף במחירי ייצור	מחזור ב- £	מועסקים	מיזמים	
100.1	100.0	100.0	א.ג.	ס"ה מזון ומשקאות
82.7	85.3	89.8	100.0	ס"ה מזון
17.4	14.7	10.2	א.ג.	ס"ה משקאות
15.3	22.5	2.3	15.4	בשר ומוצרי
**	2.7	2.8	1.4	דגים ופירות ים
5.2	א.ג.	6.5	3.8	פירות וירקות
**	5.8	1.5	3.3	שמן ושומן
9.4	16.5	8.5	4.4	מוצרי חלב
3.9	5.3	2.7	2.6	טחנות קמח ומוצרים עמילניים
20.1	13.2	36.1	58.6	מאפיות
24.7	א.ג.	16.0	8.6	מוצרי מזון אחרים**
4.1	8.3	2.9	1.9	מזון לבעלי חיים

* עיבוד של מביא הגרסה העברית

** כולל עבוד וייצור דגים ופירות ים, שמן ושומן, אחר.

המאפיות ומפעלי ייצור מוצרים עמילניים מהווים מעל למחצית המיזמים בא"א ב- 2008 (157 אלף). עבוד בשר (כולל משחטות) היוו מעט פחות מששית המיזמים (41 אלף). המשקאות תרמו כ- 17% מהערך המוסף של הענף; המאפיות קרוב לרבע, הבשר למינהו קרוב לשישית ומוצרי החלב כעשירית.

אספקה עצמית במוצרי בשר, חלב, דגנים ומשקאות

א"א הנו יבואן המזון הגדול ביותר בעולם, כשמקור חלק ניכר ממנו הנו בארצות המפותחות. יבוא המזון חייב לעמוד בדרישות התקן והפיקוח של א"א.

מספר מדינות חברות מספקות את מלוא צורכיהם (מתוך אלה שיש עליהן מידע) בחלק מתת הענפים בענף המזון. כך בדגנים מספקות את מלוא צורכיהן 13 מדינות, בבקר – 10; בחזירים – 7; בכבשים – 6; בעופות – 8.

ביבוא היוו הירקות והפירות מעל לרבע מכלל יבוא המזון, דגים ופירות-ים מעל לחמישית, וקפה, תה וקקאו מעל לשישית.

התפלגות יבוא המזון ב- 2008 לא"א באחוז מהס"ה*

משקאות	שונות	מזון בע"ח	קפה תה קקאו	סוכר	ירקות פירות	דגנים ומוצריהם	דגים פירות ים	חלב ביצים	מוצרי בשר	בע"ח חיים
5.7	3.0	10.9	17.4	2.8	26.5	4.3	21.9	0.8	6.4	0.3

* עיבוד של מביא הגרסה העברית

יבוא המזון ב- 2008 לא"א היה בשווי € 78.3 מיליארד והיצוא בשווי € 73.2 מיליארד. עודף היבוא על היצוא בענף המזון היה 5.1 מיליארד €. מקורות היבוא הגדולים היו ברזיל וארגנטינה.

מרחק ההובלה של מרבית מוצרי המזון פחות מ- 150 ק"מ

חלקה של הובלת המזון בענף התחבורה המקומית הנו 10.5% ושל ענף החקלאות והדייג - 7.6%. חלקם בהובלה הבינלאומית של א"א הנו 14.4% ו- 11.3% בהתאמה, ובהובלה באמצעות מסילות הברזל - 1.6% ו- 5.1% בהתאמה.

מבנה השיווק הסיטונאי של המזון והמשקאות בא"א ב- 2008 באחוזים*

ערך מוסף במחירי הייצור	מחזור	מועסקים	מיזמים	ס"ה סיטונאות
99.9	99.9	99.9	100.0	סוכנים
5.9	6.9	6.6	24.6	פירות וירקות
16.8	14.7	20.9	16.2	בשר ומוצריו
7.7	8.9	8.9	8.6	מוצרי חלב ביצים שמן
6.5	8.8	5.7	5.2	משקאות
13.4	11.7	13.2	13.5	טבק ומוצריו
3.7	8.8	2.0	0.8	סוכר וממתקים
**	3.4	3.5	3.6	קפה תה קקאו ממתקים
3.6	1.5	1.9	2.0	אחרים ולא מוגדר
42.3	35.2	37.2	25.5	

* עיבוד של מביא הגרסה העברית

** נכלל בקפה, תה, קקאו וממתקים.

מערך השיווק הסיטונאי של ירקות ופירות מעסיקה 418 אלף איש בא"א וחלקה בערך העודף של השיווק הסיטונאי הינו כשישית. חלקו של שיווק הסיטונאי של המשקאות הנו במועסקים הנו 13.2% אולם חלקו בערך המוסף של כלל תת הענף "שיווק סיטונאי" 13.4%. הבולט ביחס בין החלק בערך המוסף בשיווק הסיטונאי לבין החלק במספר העובדים הנו שיווק הטבק ומוצריו - 3.7/2.0 = 185%. לאחריו שיווק מוצרי חלב ביצים ושמן - 114% (את הקוטג' הזכרנו?).

בעשורים האחרונים האירופים מרבים לאכול יותר בחוץ

7.4 מיליון עובדים במסגרת השיווק הקמעונאי של המזון והמשקאות (כולל טבק ומוצריו). חנויות שאינן מתמחות בסוג מסוים של מזון העסיקו קרוב לארבע חמישיות מהעובדים בתת ענף זה וחלקם במחזור היה גבוהה קמעה. מאידך מספרן של החנויות המתמחות היה גבוה יותר, דהיינו היו קטנות יותר. למרות שאין הדבר מצוין במקור במפורש, יש להניח שחנויות המזון הלא-מתמחות, היו ברובן "סופרים". הדבר התבטא במספר העובדים הממוצע במיזם ובמחזור. בעוד שבחנויות הלא מתמחות מספר העובדים הממוצע היה 13.8, במתמחות מספרן היה 2.9 ובדוכנים ובשווקים – 1.2. המחזור בחנויות הלא-מתמחות היה גבוה כפי שבע מאשר בחנויות המתמחות, ומעט פחות מפי שלוש ממיזם בשוק. אולם חלקן של שתי האחרונות בערך המוסף של הענף היה גבוה יחסית מאשר בחנויות הלא-מתמחות, במעל למחצית.

מבנה השיווק הקמעונאי של המזון והמשקאות בא"א ב- 2008 באחוזים*

ערך מוסף במחירי הייצור	מחזור	מועסקים	מיזמים	
100.0	100.0	100.0	100.0	ס"ה קמעונאות
80.5	86.2	78.5	39.6	לא מתמחות
17.9	12.7	19.2	46.6	מתמחות
1.6	1.1	2.3	13.8	דוכנים ושווקים

* עיבוד של מביא הגרסה העברית

האירופים בוחרים יותר ויותר לאכול בחוץ. 1.5 מיליון מיזמים ספקו שירותי מזון ומשקאות. כמחציתן היו מסעדות, ו- 43% בתי קפה, ברים / פאבים. חלקם של המסעדות היה גבוה יותר בערך המוסף. מספר העובדים הממוצע במיזם בשירותי מזון נמוך מאשר בשיווק הקמעונאי – 5.1 ו- 7.0 בהתאמה. ההיקף היחסי של שירותי המזון קטן, המספר הממוצע של העובדים במיזם גבוה מאשר במסעדות ובתי קפה וברים 11.4, 5.5 ו- 3.4 בהתאמה. גם המחזור הממוצע גבוה פי 2-3 אשר במסעדות או בתי קפה וברים.

מבנה שירותי המזון והמשקאות באחוזים*

ערך מוסף	מחזור	מועסקים	מיזמים	
100	100	100	100	ס"ה
58.1	57.8	57.9	52.8	מסעדות ושירותי מזון ניידים
5.9	5.3	5.4	2.4	שירותי מזון לאירועים
9.6	8.5	7.7	1.6	שירותי מזון אחרים
26.4	28.4	29.0	43.2	שירותי משקאות

* עיבוד של מביא הגרסה העברית

21.5% מהוצאות המשפחה בא"א הוצאו למזון, משקאות ושירותי מזון. בראש המדרג היחסי עמדה רומניה (34.0%) ואסטוניה (32.0%). בקבוצה בראש המדרג נכללו גם בולגריה, שתי המדינות הבלטיות האחרות, ספרד ויוון.

פילוג הוצאות המשפחה למזון כאחוז מסך הוצאות המשפחה בא"א ב- 2009

ס"ה	שירותי מזון	שתייה		מזון	
		אלכוהולית	לא אלכוהולית		
21.5	6.9	1.5	1.2	11.9	א"א
20.5	5.2	1.7	1.1	12.5	בלגיה
31.0	7.5	1.7	0.8	21.0	בולגריה
24.5	5.2	3.7	1.5	14.1	צ'כיה
17.7	4.5	1.8	1.3	10.1	דנמרק
17.5	4.8	1.5	1.4	9.8	גרמניה
32.5	4.4	5.8	1.4	20.9	אסטוניה
23.8	11.8	2.4	1.0	8.6	אירלנד
28.1	10.4	0.9	0.8	16.0	יון
29.7	14.8	0.8	1.0	13.1	ספרד
20.2	5.4	1.5	1.1	12.2	צרפת
23.1	7.7	0.7	1.0	13.7	איטליה
26.8	8.0	3.4	1.7	13.7	קפריסין
26.1	3.3	4.3	0.1	18.4	לטביה
31.8	1.9	4.7	1.9	23.3	ליטא
17.6	6.0	2.4	1.1	8.1	לוקסמבורג
26.5	3.5	5.3	2.6	15.1	הונגריה
25.5	8.6	1.4	1.9	13.6	מלטה
17.4	4.5	1.2	1.0	10.7	הולנד
20.0	7.9	1.3	1.2	9.6	אוסטריה
26.0	2.2	3.8	1.8	18.2	פולין
26.3	8.8	1.3	0.8	15.4	פורטוגל
34.1	2.8	2.2	2.5	26.6	רומניה
22.3	5.6	1.7	1.4	13.6	סלובניה
25.9	5.9	2.3	1.5	16.2	סלובקיה
22.7	6.0	3.7	1.1	11.9	פינלנד
19.0	4.5	2.1	1.2	11.2	שבדיה
20.2	8.8	1.7	1.2	8.5	מ"מ
24.4	7.1	2.9	1.6	12.8	איסלנד
*18.1	5.1	2.1	א נ	10.9	נורבגיה
37.0	3.5	1.1	1.9	30.5	מקדוניה

* בלא שתייה לא אלכוהולית

2. דו"ח: ספקולנטים פיננסיים ידועים אחראיים לעליית מחירי המזון בעולם, לאינפלציה ולרעב

פעילות הספקולנטים הפיננסיים מתגברת על שווקי המוצרים החקלאיים (בורסות), מתדלקת את עליית מחירי המזון בעולם ואת הרעב, כך על-פי ניתוח של קבוצת התנגדות לעוני בשם "התנועה לפתוח העולם" (תפ"ע). הדו"ח שלה "שווקים שבורים" מוצא שספקולנטים פיננסיים חסרי העניין במוצרים גשמיים, הנם הסוחרים השליטים בשווקי המוצרים החקלאיים. הדו"ח תואם לדיווח שעליית מחירי המזון בבריטניה הייתה 6.2% באוגוסט 2011, הלחם והדגנים ב- 7.1%, בהשוואה לעליית המחירים הכללית בת 4.5%.

תפ"ע טוען שסחרור עליית מחירי המזון נדחף ע"י הספקולנטים המשתלטים על שווקי המזון. בעלי ההכנסה הנמוכה במ"מ והעניים ביותר במדינות המתפתחות הנם הנפגעים הקשים, מאחר והם מוציאים חלק גדול יותר יחסית מהכנסתם על מזון.

ספקולנטים פיננסיים מהווים כיום יותר מ- 60% בסחר בפיצ'ורס¹ ואופציות (לרכישה) בחלק מהמוצרים החקלאיים, בהשוואה ל- 12-15% לפני שנה, אומרת התנועה. אלה שלהם אינטרס ישיר במוצרים מהווים כיום פחות מ- 40% מהשוק בהשוואה ל- 12% ב- 1996. השווקים אינם מגיבים יותר להיצע ולביקוש, ונכשלים באספקת דרך אפקטיבית ליצרנים, לגידור הסיכונים (קביעת מחיר מינימום באמצעות חוזה).

"ספקולנטים פיננסיים הציפו את שווקי המזון, יצרו אינפלציה, עליות וירידות מחירים פתאומיות. שווקים שבורים (לא תחרותיים) אלה, הנם בשורה רעה לאזרחים במ"מ אשר הוצאות המזון השנתיות שלהם גדלו ב- 1500 ש"ח בשנה אחת בלבד. אולם לעניים בארצות מתפתחות הגידול בהוצאות הנו הרסני," אמר מחבר הדו"ח מורי וורת'. תפ"ע קוראת לממשלת מ"מ להפסיק לעצור הצעות לרפורמה בשווקים באירופה.

תפקידה של ספקולציה יתר בעליות החדות האחרונות במחירי המזון נתונה בוויכוח. שווקי הסחורות ומקצת האנליסטים טענו שעליות המחירים והתנודות הנם תוצאה של ביקוש גדל והיצע מוגבל. קרישצ'ין אייד ואוקספאם², מכל מקום, הצביעו גם הם על עלייה גדולה בזרמי ספקולציה כאחת הסיבות למשבר המזון העולמי.

הדו"ח של תפ"ע מזהה מספר טיפוסים השקעות שאפשרו בעשור שעבר באמצעות ביטול הפיקוח, אשר כל אחד מהם, כך הוא מאמין, לעוות את השווקים:

* קרנות קומודיטי אינדקס³ מאפשרות למוסדות כקרנות פנסיה להמר כנגד תנודות במחירי הסחורות. קרנות אלה מהמרות רק על עליית מחירי הסחורות והן מחליפות חוזים מידי חודש לשמירה על מעמד זהה. דרך זו אינה מגיבה לשינויים בהיצע ובביקוש, טוענת תפ"ע.

1. פיצ'ור (עתידי) הנה הסכם למכירה עתידית של מוצר מוגדר (פיזי או פיננסי), במחיר ובמועד מוסכמים. בהסכם מעין זה הקונה העתידי מקבע את מחיר הרכישה, במידה והנו חושש לעליית מחירים. המוכר, מעריך שהמחירים ירדו. פעמים רבות המוכר מוכר בחסר – סחורה שאינה ברשותו – ורוכש אותה ביום המוסכם; מרוויח או מפסיד בהתאם לשינוי המחיר. בשוק הפיצ'ורס ספקולנטים רבים.

2. הראשון ארגון עזרה סוציאלית המאגד מספר רב של כנסיות בבריטניה והשני ארגון בינלאומי המאגד כמאה מדינות שמטרתו למצוא מזון לעוני.

3. עד כאן תרגמנו את המושג **קומודיטי** לסחורה / סחורות. **קומודיטי** אופייני מוגדר כסחורה שמקורה באדמה, או תוצר חקלאי. הקבוצה כוללת גרעינים, מחצבים, בעלי חיים (לבשר), כותנה, שמן, סוכר, קפה, קקאו ועוד. הקומודיטי הנפוצים נסחרים בשווקי הסחורות (בורסות) הם נפט גולמי, בשר, חיטה ועוד.

קרן קומודיטי אינדקס: אינדקס המורכב משיעורים יחסיים קבועים של סחורות. הקרן משקיעה בסחורות השונות בהתאם לחלקן היחסי באינדקס. לקרנות שונות אינדקסים שונים וממילא מדיניות השקעה שונה.

* חילופי ידיים בתדירות גבוהה מגבירים את תנודתיות המחירים ומובילים ל"התמוטטויות בזק" בשווקי הסוכר והקקאו. בסוג מעין זה של מסחר, משתמשים בניחוח תנודות מחירים בעבר ליצירת אלגוריתם למסחר בתקופות קצרות. למשל, כשמחירי הסוכר הקקאו החלו ליפול בסוף 2010 ותחילת 2011, בזה הסדר, הם הניעו את המודלים הממוחשבים למכירה אוטומטית, כשהם מסיקים את הסליל הלולייני היורד והביאו לנפילת מחיר הסוכר ב- 11% ומחיר הקקאו ב- 12.5% ביום אחד.

* הכנסות בורסות הסחורות נקבעות על-פי היקף העסקאות שנערכות. פירוש של דבר – תמריץ לעידוד היקפים גדולים יותר של פעילויות ספקולטיביות מעין אלה.

* במסחר מעבר לדלפק, אשר נערך מחוץ לבורסות הרגילות, פורח. כיום רק פיוצ'ורס ומספר אופציות נסחרים בבורסות הסחורות. שאר הנגזרות⁴ נסחרות בהסכמים דו-צדדיים ללא פיקוח בין מוסדות כבנקים וקרנות ביטוח. במסחר מעבר לדלפק עוקפים את דרישות הבורסות, להפקיד סכום כסף לכיסוי סיכון שהם נוטלים בכל חוזה. היעדר ניהול סיכונים שקוף יוצר בועות מסוכנות, על-פי תפ"ע. בחמש השנים האחרונות, סך הנכסים הפיננסיים של הספקולנטים בשווקים אלה הוכפלו, מ- \$65 מיליארד דולר ב- 2006 ל- \$126 מיליארד ב- 2011.

---

4. "נגזרת" הנו הסכם בין שני צדדים (נייר ערך) בו נקבע תשלום שיבוצע במועד נתון עתידי ושהיקפו ייגזר ממשנתים שנקבעו. בהסכם, המשתנה העיקרי הנו הסחורה (קומודיטי), כמחיר החיטה, הנפט וכיוצא באלה.

מקור: פליסיטי לורנס, גארדיין, 13.9.2011

מבט אורח

כבודה ומעמדה של האשה והאם בראי היהדות בניגוד גמור "להדרה"

בניגוד לתדמית שרוצים חוגים מסוימים להדביק למחנה הדתי, ויחסו השלילי כביכול כלפי האשה ברצוני להעמיד דברים על מקומם הראוי.

האם, הרעיה, והאשה זוכים למקום של כבוד ביהדות. במקורותינו ובעיקר בדברי חז"ל אין האשה נחותה כלל, אלא אדרבה חז"ל אומרים "יפה כוחן של הנשים מן האנשים", זאת ועוד האשה בעלת אישיות כמו האיש ושניהם נבראו בצלם אלוקים כמו שנאמר "זכר ונקבה ברא אותם, ולהם קרא הקב"ה אדם". במקורות היו הנשים אף עדיפות על הגברים כמו הנביאות דבורה, וחולדה, ושרה אמנו אשר אומר הקב"ה לאברהם "כל אשר תאמר לך שרה שמע בקולה", כמו כן ידועות הנשים בתנ"ך שהיו מנהיגות כמו יעל, שלומציון המלכה, אסתר המלכה.

ראוי לציין את המיילדות העבריות במצרים אשר גילו מסירות נפש למרות גזרות פרעה ועמדו בגבורה. להערכה והערצה ראויות בנות צלופחד אשר עמדו בתוקף על זכותן לנחלת אבות בארץ ישראל והקב"ה מעיד "כן בנות צלופחד דוברות", ואכן זכו בנחלה. ומעל לכולן ארבע האמהות שהן הבסיס האיתן לבית העברי היהודי, ככלל, בכל בית שיש בו אמא גדולה ומסורה, זו ערובה כי שם יהיה אור גדול ועתיד מזהיר.

בבית היהודי השוויון במשפחה הוא דבר מובן מאילן, כמו מצוות כיבוד הורים "כבד את אביך ואת אמך". וכבר במעמד הר סיני פנה הקב"ה לנשים ראשונה "כה תאמר לבית יעקב" אלו הנשים, כי הן המופקדות על חינוך הילדים, הן מעצבות את אישיותו של הילד ומקנות לו ערכי יסוד ראשוניים. ידוע כי כח העמידה ויכולת הסבל והסבלנות של האשה גדול פי כמה משל הגבר, נכון שהאשה רגישה יותר אך גם בעלת בינה יתרה, אין זה מיקרה כי "בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל", הן חרוצות וזריזות הרבה מן הגברים, לכן זכו לשיר ההלל "אשת חיל מי ימצא... לחם עצלות לא תאכל... ותקם בעוד לילה..." וכן ישנן עוד דוגמאות רבות במקורותינו למעמדה המכובד והראוי של האשה בזכות ולא בחסד.

למקום של כבוד זכתה האשה היהודיה, לא כמו בתרבות העמים בהם זכו הנשים לשוויון לפני שנים לא רבות גם בקרב אלו הנקראים נאורים, אצלנו מעולם לא היו נחותות, זאת ועוד, ע"פ ההלכה חייב האיש לאהוב את אשתו כגופו ולכבדה אף יותר מגופו. היחס והכבוד לאשה ולאם מקרין ומשמש דוגמא לילדים. במקורות ניתנות זכויות יתר לנשים כדי שתחושנה שקט נפשי ובטחון כלכלי, ושכל המאמץ והכח יושקעו כלפי פנים בבית ובמשפחה, לכן, אסור בשום אופן שבבית תשרור אוירה של "אדונים ומשרתים" אין פקודות והוראות, הכל חייב להיות בשיתוף, באדיבות וכבוד הדדי, מתוך הערכה והכרת הטוב.

לסיכום – בית המתנהל ע"פ רוח היהדות הוא הערובה לשמירת כבודה ומעמדה של האם, הרעיה, והאשה, של האב והבעל, לא בסיסמאות אלא במציאות היום יומית, זוהי דמותה האמיתית של האשה והאם ביהדות, אשת חיל עטרת בעלה.

לכן, מקומם אותי כל נושא "ההדרה" של נשים בכל צורה שהיא, אשר צץ ועלה לכותרות בשבועות האחרונים, הוא זר ומוזר לערכי היהדות, ואינו תורם לאהבה ולאחדות בישראל, הוא גורם לפירוד ושנאה, וחילול השם, התורה "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

האשה במקורותינו בעלת מעמד איתן ומכובד, ואינה זקוקה ללגיטימציה מכל סוג שהוא, היא אישיות בזכות עצמה, מוצלחת מאוד ומתקדמת בכל הרמות והתפקידים, הנשים החרדיות ורבים מן החרדים, לומדים במכללות אקדמאיות, והנשים מפרנסות ראשיות במשפחות רבות מאוד, בישראל ישנן לדוגמא: נשיאת בית משפט עליון, הייתה יו"ר כנסת, יו"ר האופוזיציה, אלופה בצה"ל, ראשי ערים, שופטות, מנהלות בכירות בכל המגזרים במשק, ועוד ועוד, הן אינן זקוקות לאפליה מתקנת, הן עומדות בזכות עצמן.

ראוי לכולם, לחזור לשפיות ולחיים בצוותא באחוזה ורעות.

חוק ומשפט**1. כללים לגבי אופן השוואת תנאי העבודה של עובדי קבלן לאלו של עובדי שכיר באותו מקום עבודה**

ביה"ד הארצי לעבודה בתיק 14274-10-2011 דן בהשוואת תנאי העבודה של עובדי קבלן לעובדי המעסיק באותו מקום עבודה כאשר אין קבוצת השוואה רלוונטית וכיצד מיישמים את סעיף 13(א) לחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כח אדם, התשנ"ו 1996.

העובדות הרלוונטיות הצריכות לעניינינו:

1. המאבטחים הועסקו על ידי חברה לשירותי כח אדם אשר הציבה אותם במפעלי המעסיקה בפועל בתקופות שונות שאורכן נע בין שלוש לשמונה שנים.
2. בסמוך לאחר סיום עבודתם של חלק מן המאבטחים הם הגישו תביעות לביה"ד האזורי במסגרתן ביקשו לראות בהם כעובדי המעסיק בפועל ולחילופין ביקשו צו בדבר השוואת תנאי עבודתם מכח סעיף 13(א) לחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כח אדם לתנאי עבודתם של עובדי המעסיקה בפועל.
3. המעסיקה בפועל טענה כי אין בנמצא אצלה "קבוצת השוואה" מתאימה. ביה"ד האזורי דחה את דרישת המאבטחים להשוואת תנאיהם לתנאי עבודתם של קציני בטחון אצל המעסיקה בפועל לאחר שקבע כי אין מדובר בקבוצת השוואה רלוונטית ובאותו "סוג עבודה".

ההלכות המשפטיות שנקבעו בביה"ד הארצי לעבודה**התכלית החקיקתית של סעיף 13(א) לחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כח אדם.**

1. התכלית המרכזית של חוק העסקת עובדים על ידי קבלני כח אדם הינה להבטיח את זכויות העובד ורווחתו ולמנוע פגיעה חמורה בבטחון הסוציאלי של העובד.
2. אחת הדרכים להגשמת תכליתו של החוק הינה באמצעות סעיף 13 הקובע "השוואת תנאים" בין עובדי קבלן כח האדם לבין עובדי המעסיק בפועל.
3. "השוואת התנאים" תוחל לא רק על הוראות הסכם קיבוצי אלא על כל "תנאי העבודה", ובאופן שתוחל החל מהיום הראשון של העסקת עובדו של קבלן כח האדם במקום העבודה.
4. לפי הדירקטיבות של האיחוד האירופי צריך להיות שיוויון בתנאים של העובדים המועסקים ישירות ושל עובדים המועסקים במסגרת העסקה משולשת, המבצעים אותה עבודה, ללא קשר להגדרת יחסי העבודה (דירקטיבה 99/70 ודירקטיבה 97/81).
5. סעיף 13 לחוק נועד להבטיח לעובדי קבלן כח האדם זכויות שהן מעבר לזכויות המינימום המובטחות בחקיקה, ככל שזכויות כאמור משולמות לעובדי המעסיק בפועל.
6. "השוואת התנאים" שקבע המחוקק מתייחסת ל"תנאי העבודה" אשר חלים "על עובדים" (ולא על כל העובדים) באותו מקום עבודה בו מועסק עובדו של קבלן כח האדם.

7. לשון החוק קובעת כי יש לבצע השוואת התנאים "לפי העניין" ו"בהתאמה", בין היתר, לסוג העבודה ולוותק בעבודה אצל המעסיק בפועל.

8. מי הם עובדיו של המעסיק בפועל (קבוצת השוואה) אליהם יש להשוות את עובדי קבלן כח האדם:

א. בשלב ראשון יש לבחון את כלל ההיבטים הנוגעים לדרך קביעת השכר ותנאי העבודה אצל המעסיק בפועל; שאלת תחולתם של הסכמים והסדרים קיבוציים: האם קיימים תנאי עבודה כלליים (הפרשות לקרן השתלמות, ביגוד, חופשה עודפת על החוק וכד') המוענקים לכלל העובדים ללא תלות בתפקידם: האם קיימים סקטורים שונים שלכל אחד מהם תנאים שונים ובהתאם לנתונים אלה יש לקבוע מהם "תנאי העבודה" אשר מוענקים היו לעובדי הקבלן כח אדם ככל שנקלטים היו כעובדי המעסיק בפועל באותו זמן.

ב. מלשון סעיף 13 (א) והן מתכליתו אין כל דרישה כי עובדי המעסיק בפועל אליהם תבוצע ההשוואה יבצעו עבודה זהה לזו אותה מבצע עובד הקבלן כח אדם. המחוקק הסתפק בהקשר זה ל"סוג העבודה" ול"וותק" בעבודה אצל המעסיק בפועל.

ג. גם אם המעסיק בפועל אינו מעסיק באופן ישיר עובדים באותו תפקיד אין בכך כדי למנוע דיון בשאלה אילו תנאי עבודה מוענקים היו לעובדי קבלן כח האדם ככל שמועסקים היו כעובדי המעסיק בפועל. לצורך כך על בית הדין לאתר סקטור דומה ככל הניתן מבחינת "סוג העבודה", דהיינו מהות המשרה ומאפייני ההעסקה בהתאם למכלול ההסכמים הקיבוציים, ההסדרים הקיבוציים וההסכמים האישיים באותו מקום עבודה.

ד. לשם איתורו של הסקטור הדומה תתכן רלוונטיות בהקשר זה לאופי התפקיד, תנאי הכשירות, ההשכלה הנדרשת, מידת האחריות, רמת המאמץ והתנאים הסביבתיים. יש לנקוט משנה זהירות ולא להחיל על עובדי קבלן כח האדם תנאי עבודה של עובדים שמאפייני העסקתם שונים.

ה. 1. גם אם ביה"ד לא מאתר בקרב עובדי המעסיק בפועל סקטור דומה – עליו לנסות לאתר סקטור הקרוב ביותר, תוך ביצוע התאמות נדרשות, לצורך קביעת אילו תנאי עבודה מוענקים היו לעובדי קבלן כח האדם ככל שהיו מועסקים על ידי המעסיק בפועל ובהתחשב בוותק עבודתם. אין להרחיב את "קבוצת ההשוואה" מעבר לנדרש מתכלית החוק.

2. אין לדחות תביעות מסוג זה רק נוכח העדרו של סקטור דומה. גם במקרה כזה יש לקבוע מהם תנאי העבודה. אם כלליים או בסיסיים שהיו מוענקים לעובדים לו היו מועסקים על ידי המעסיק בפועל.

ו. השוואת התנאים תבצע מול עובדי המעסיק בפועל המועסקים במקביל לעובדי קבלן כח האדם, ובאותה תקופת זמן. אין רלוונטיות לתנאי עבודתם של עובדי המעסיק בפועל שהועסקו בתקופת זמן אחרת, אלא אם תובא הצדקה מיוחדת.

ז. כאשר המעסיק כולל מספר סניפים או מפעלים יש לקבוע מהו "מקום העבודה הרלוונטי" בהתאם לנסיבות של כל עניין, ובהתחשב במציאות בה נוהג המעסיק לנהל את עסקו.

9. הפרוצדורה שבה צריכים בתי הדין לעבודה לנקוט כאשר מוגשת אליהם תביעה המבוססת על סעיף 13 לחוק:

- א. יש לזכור כי כל המידע הרלוונטי בהתייחס לתנאי העבודה מצוי אצל המעסיק בפועל.
  - ב. גם אם העובד יזם את ההליך המשפטי החבות החוקית לביצוע ההשוואה מכח סעיף 13(א) מוטלת על קבלן כח האדם כמעסיק. (חוק הודעה לעובד (תנאי עבודה)) וסעיף 24 לחוק הגנת השכר.
  - ג. ביה"ד צריך לדון בזכאות העקרונית להשוואת תנאים מכוח החוק.
  - ד. על המעסיק, קבלן כח האדם, לפרט כיצד הוא ביצע את השוואת התנאים.
  - ה. בירור טענותיו של העובד כנגד "קבוצת ההשוואה" שנבחרה לו, או כנגד אי קבלת מלוא התנאים המגיעים לו.
  - ו. במסגרת כתב התביעה על העובד התובע לדרוש לא רק סעד הצהרתי בדבר תחולת סעיף 13 לחוק, אלא גם דרישה מפורטת/קונקרטית לתנאי העבודה המגיעים לו בהתאם למידע שיש ברשותו באותו שלב.
  - ז. במסגרת כתב ההגנה המעסיק לא יכול להסתפק רק בהכחשת חלותו של סעיף 13(א), ועליו גם להתייחס לדרך ביצוע ההשוואה.
  - ח. בסיום כל השלבים יקבע ביה"ד את דרך ביצוע השוואת התנאים.
10. לאור כל האמור ביה"ד הארצי לעבודה החזיר הדיון לביה"ד האזורי לצורך המשך הבירור העובדתי המתייחס לסעיף 13(א) לחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כח האדם.
- סוף דבר: פסק הדין של ביה"ד הארצי מעניק פרשנות תכליתית רחבה לסעיף 13 בחוק העסקת עובדי קבלן הדין בהשוואת תנאי העבודה של עובדי הקבלן לעובדים הפעילים באותו מקום עבודה וקובע לראשונה כללים מפורטים למעסיק לגבי אופן השוואת התנאים.

2. עובדת שיצאה לחופשה בניגוד להוראות המעביד בהתנהגותה גרמה לפיטוריה מהעבודה

ביה"ד האזורי לעבודה בבאר שבע בתיק 1322-07-10 מיום 14 בספטמבר 2011 דן בשאלה האם מעשיה של העובדת שלא נשמעה להוראת המעביד ויצאה לחופשה הינם בגדר התפטרות מעבודה או שמא התנהגותה היא שגרמה לפיטוריה מעבודתה למרות שלא התכוונה להביא לסיום יחסי העבודה.

העובדות הרלוונטיות הצריכות לעניינינו:

1. העובדת הועסקה במשרד עורכי דין בתפקיד מזכירה משפטית ומנהלת חשבונות תקופה של כחצי שנה ונחשבה בעלת כישורים רבים ויכולות ברוכות.
2. העובדת ביקשה יום חופשה סמוך לחג הפסח והודיעה כי תישאר זמן קצר, ואחרי כן עזבה את מקום העבודה למרות התנגדות המעביד.
3. המעביד הודיע לעובדת בדואר אלקטרוני כי בהתנהגותה זו הפרה משמעת והתפטרה מהעבודה.
4. המחלוקת המשפטית היא האם התנהלותה באותו יום היא בגדר התפטרות מעבודה או האם פוטרה למעשה על ידי התובע.

ההלכות המשפטיות שנקבעו בפס"ד:

1. השאלה אינה מה גרם לביטול החוזה אלא מי ביטל את החוזה.
2. עת מדובר בחוזה עבודה יכול והביטול יהיה על ידי המעביד ואז בפיטורים ידובר ויכול ויהיה על ידי העובד ואז בהתפטרות מדובר.
3. בשני המקרים יש צורך בכוונה ברורה וחד משמעית להביא את היחסים החוזיים – יחסי עובד ומעביד לידי סיום.
4. הפיטורים או התפטרות יכול שיבואו לידי ביטוי בכתב, בעל-פה או בהתנהגות. ביה"ד בוחן אם ההתנהגות של העובדת היתה בגדר הפרת הסכם או ביטול הסכם. דהיינו האם בהתנהגותה יש לראות כמי שהתכוונה להביא לסיום יחסי העבודה.
5. המעביד אישר לעובדת להיעדר מספר ימים אבל סרב להיעדרות נוספת שמשמעותה היתה סגירת המשרד. מן המפורסמות היא כי המעביד הוא הנותן חופשות וקובע את מועדיהן. לא יתכן שכל עובד יקבע לו את מועדי חופשותיו לפי רצונו ויהרוס את סדרי העבודה במפעל.
6. בהיעדר אישור מפורש ליטול חופשה, חלקית או מלאה, אסור לעובד לקצר את יום העבודה. בעשייתו כן הוא מפר את הסכם ההעסקה ומבצע הפרת משמעת חמורה של ההסכם.
7. בנסיבות הענין, העובדת לא התכוונה להביא מצידה לסיום יחסי העבודה, אולם הבינה כי היא מבצעת הפרת משמעת אשר אחת ההשלכות האפשריות שלה היא פיטורים מהעבודה.

8. ביה"ד הגיע למסקנה כי העובדת לא התפטרה מעבודתה אולם גרמה בהתנהגותה לפיטוריה על ידי המעביד.
9. התנהגותה החד צדדית של העובדת, תוך הפרה מפורשת של המעביד, לא רק שאינה מלמדת על פיטורים שלא כדין אלא שיש בה כדי לשלול את זכותה לדמי הודעה מוקדמת. לענין זה נתן ביה"ד משקל גם לפרק הזמן הקצר של קיום יחסי העבודה.
10. אין דינו של עובד שעבד במקום עבודה שנים רבות ובאופן חד פעמי הימרה את פי מעסיקו בצאתו מוקדם יותר מן העבודה, כדין עובד חדש אשר לאחר חודשים ספורים פעל בניגוד להנחיות המעסיק ובמודע.
11. בבסיס זכות השימוע עומדת חובת תום הלב של המעסיק להציג בפני מועמד לפיטורים את הסיבות לפיטוריו ולאפשר לעובד להשפיע על מקבל ההחלטה שלא תתקבל ההחלטה בדבר הפיטורים מבלי שתישמע עמדתו. לא בכל מצב קמה לעובד זכות שימוע והדבר תלוי בנסיבות הפיטורים.
12. העובדת ידעה היטב כי בעזיבתה את מקום העבודה היא פועלת בניגוד להנחייה מפורשת של המעביד ומבצעת עבירה משמעת שפועל יוצא שלה הוא פיטוריה. בנסיבות שכאלה מתייטר הצורך בשימוע.
13. ביה"ד מציין כי בנסיבות של פיטורים על רקע הפרת משמעת, העובדת אינה זכאית לחלף הודעה מוקדמת מן המעביד.

3. באיחורים חוזרים ונשנים של עובד ניתן לראות כהפרת משמעת המאפשרת פיטורים ללא הודעה מוקדמת ושליה חלקית של פיצויי הפיטורים

ביה"ד האזורי לעבודה בנצרת בתיק סע 10-1311 נדרש לדיון האם איחורים חוזרים ונשנים של עובד והסתת עובדים כנגד החברה בה עבד הן נסיבות המצדיקות פיטורים ושליה של פיצויי פיטורים ושל חלף הודעה מוקדמת.

העובדות הרלוונטיות הצריכות לעניינינו:

1. העובד עבד בחברה כמנהל משמרת וכמנהל מחסן במשך כ-4 שנים.
2. החברה מבקשת להצהיר כי נסיבות פיטוריו של העובד מצדיקות שלילת פיצויי פיטורים וחלף הודעה מוקדמת בעוד העובד מבקש לחייב את החברה בתשלום שני הרכיבים הללו.
3. החברה טענה כי איחוריו למקום העבודה של העובד פגמו באיכות השירות וזאת על אף שקיבל הערות רבות בנושא והוא המשיך במעשיו ובמחדליו.
4. כמו כן טענה החברה שהעובד עסק בהסתת של עובדים כנגד המעסיקה בכלל וכנגד המנכ"ל בפרט.

המסגרת הנורמטיבית

1. האפשרות לפטר עובד תוך שלילה מלאה או חלקית של פיצויי הפיטורים מוסדרת בהוראות סעיפים 16-17 לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963.
2. האפשרות לפטר עובד תוך שלילה של חלק הודעה מוקדמת, בנסיבות שבהן העובד שפוטר אינו זכאי לפיצויים, עפ"י הוראות סעיף 16 ו-17 לחוק פיצויי פיטורים מצויה בהוראותיו של סעיף 10 (2) לחוק הודעה מוקדמת לפיטורים ולהתפטרות, התשס"א-2001.
3. בהתאם להוראות סעיף 17 לחוק פיצויי פיטורים בענף עבודה שאין בו הסכם קיבוצי מונחה ביה"ד לעבודה על פי הכללים שבהסכם הקיבוצי החל על המספר הגדול ביותר של עובדים והיא תקנון העבודה הכללי בתעשייה אשר נחתם ב-19/9/62 ותוקן ביום 18/6/78 סעיפים 53 ו-55(א) לתקנון.

ההלכות המשפטיות שנקבעו בפס"ד

1. הנטל להוכיח כי יש לשלול או להפחית פיצויי פיטורים מוטל על המעביד.
2. ביה"ד בדונו באפשרות לשלול או להפחית פיצויים מעובד שפוטר מונחה:
  - (א) **שיקולים לחומרא:** - חומרת המעשים בגינה פוטר העובד.
    - הנזק שנגרם למעביד.
    - תדירות המעשים שביצע העובד.
    - תקופת עבודתו של העובד.
    - תפקידו ומידת האמון הנובעת הימנו.
    - השפעת התנהגותו של העובד והמעשים בגינם פוטר על עובדים אחרים.
  - (ב) **השיקולים שנקבעו לקולא:** - אופן ביצוע העבודה במהלך התקופה.
    - משך תקופת העבודה.
    - עוצמת הפגיעה בעובד ובמשפחתו כתוצאה משלילת הפיצויים.
    - הנסיבות האישיות של העובד.
    - גילו של העובד, מצבו המשפחתי, מצב בריאותו.
    - יכולת ההשתכרות בעתיד.
3. ביה"ד לעבודה לאחר שבחן את כל נסיבות הענין הגיע למסקנה כי יש להפחית את פיצויי הפיטורים להן זכאי העובד ב-20% ולשלול ממנו את חלק ההודעה המוקדמת.
4. ניתן לראות באיחוריו החוזרים ונשנים של העובד למקום עבודתו כעולים כדי הפרת משמעת חמורה הואיל והאיחורים גרמו נזק למעסיקה והפניות שנעשו אל העובד לשיפור דרכיו לא הועילו. ניתן לשלול פיצויים לפי סעיף 17 לחוק פיצויי פיטורים אשר מפנה להוראות ההסכם הקיבוצי שבענף התעשייה שחל על העובד.

5. מעמדו של העובד בחברה,, כמנהל משמרת ומנהל מחסן, משליכים גם על מידת ההשפעה של דבריו על יתר העובדים. לנוכח זה מתעצמת הפרת האמון שמהווה ההסתה שהוא ניהל.

6. ביה"ד קבע כי בשל כל אלה החברה תשלם לעובד פיצויי פיטורים חלקיים (80%) תוך שמובא בחשבון מצבו האישי (התחתן לאחרונה ומתגורר בדירה שכורה) וכי מעשה הפיטורים מהווה עונש בפני עצמו לעובד.

4. חופשה ללא תשלום (חל"ת) לאחר לידה, אינה מזכה בדמי אבטלה

הזכאות לדמי אבטלה בחופשה ללא תשלום מרצון (חל"ת) מכח חוק עבודת נשים נידונה בביה"ד האזורי לעבודה בירושלים (ב"ל 27515/05/10) שם תבעה המבוטחת תשלום דמי אבטלה בגין התקופה שהיתה בחל"ת לאחר לידת הבן.

סעיף 163 (א) לחוק הביטוח הלאומי קובע שמובטל הוא אדם הרשום בשירות התעסוקה כמחוסר עבודה, מוכן ומסוגל לעבודה במקצועו או בכל עבודת אחרת ושירות התעסוקה לא הציע לו עבודה.

לאור תכלית החוק, פסק ביה"ד שמבוטחת שיצאה לחל"ת מרצונה כדי לטפל בילד אינה מובטלת ולכן אינה זכאית לדמי אבטלה מאחר והחופשה אינה בתשלום ואינה נכפית על העובדת.

אשר על כן, אשה לאחר לידה המעוניינת לקבל דמי אבטלה צריכה לשקול היטב את התפטרותה. ראוי שתשקול את התפטרותה לפני תחילת חופשת הלידה כך שמיד עם תום הזכאות של חופשת הלידה תתייצב בלשכת התעסוקה, תהיה זכאית לתבוע דמי אבטלה.

5. חדש בחקיקה

אושר החוק להגברת האכיפה של חוקי העבודה על מעבידים ומזמיני שירות

1. מטרת החוק להגביר ולייעל את מנגנוני האכיפה של חוקי העבודה לגבי עובדי קבלן על ידי הנהגת הליך של התראה מינהלית ועיצומים כספיים הן על מעביד והן על מזמין השירות ולבסוף גם הטלת אחריות פלילית על מזמין השירות.
2. העיצומים הכספיים יוטלו על מעבידים אשר הפרו את חוקי המגן של דיני העבודה המפורטים בתוספת השניה לחוק לאחר מתן הודעה וזכות טיעון.
3. החוק קובע הטלת עיצום כספי גם על מזמין השירותים (מי שמקבל שירות מקבלן) הדבר נועד לגרום למזמין השירות לפקח ולדרוש מקבלן לקיים את החובות המוטלות עליו בהתאם לדיני העבודה.
4. החוק מטיל אחריות אזרחית על מזמין השירות בשל הפרה שביצע הקבלן על דיני העבודה וצווי הרחבה, לרבות פנסיה, והמנויים בתוספת השלישית. מזמין השירות חייב לנקוט אמצעים סבירים כדי למנוע פגיעה בזכויות עובדי הקבלן.
5. החוק מטיל אחריות פלילית על מזמין השירות מקום בו חוזה ההתקשרות ביניהם לא מפרט את רכיב השכר שהקבלן ישלם לעובדיו. על מזמין השירות מוטלת חובת פיקוח על אכיפת חוקי המגן. הפרת חובת הפיקוח גררת הטלת אחריות פלילית על מזמין השירות.
6. דין המדינה כמעביד או כמזמין שירות כדין כל מעביד אחר.
7. החוק אוסר התקשרות חוזית עם קבלן שהורשע או נקנס בגין הפרת זכויות עובדיו למשך שלוש שנים.
8. תחולת החוק החדש שפורסם ב-19.12.2011, בספר החוקים 2326, על רוב סעיפיו, החל ב-19.6.2012.

אינדיקטורים כלכליים

(1) מדד המחירים לצרכן

מדד המחירים לצרכן ירד בחודש נובמבר 2011 ב-0.1%, בהשוואה לחודש אוקטובר 2011. **ירידות נרשמו במיוחד בסעיפים הבאים:** הפירות הטריים (-1.5%), שירותי הדיור בבעלות הדיירים (-1.0%), התחבורה (-1.0%) והתרבות והבידור (-0.8%). **עליות נרשמו במיוחד בסעיפים הבאים:** הירקות הטריים (8.6%), ההלבשה וההנעלה (3.0%), הירקות הכבושים והמשומרים (2.6%), אחזקת הדירה (1.2%) והמזון (0.2%).
יצוין כי המדד ללא סעיף הדיור עלה בחודש נובמבר ב-0.1%.
מתחילת השנה עלו המדד הכללי ב-2.2% ואילו המדד ללא דיור ב-1.3% אחוז.

מדד המחירים לצרכן והמדד ללא סעיף הדיור בשנים עשר החודשים האחרונים (הבסיס: ממוצע 2010 = 100.0 נקודות)														
אחוז שינוי מצטבר מתחילת השנה	נובמבר	אוקטובר	ספטמבר	אוגוסט	יולי	יוני	מאי	אפריל	מרץ	פברואר	ינואר 2011	דצמבר	נובמבר	מדד המחירים לצרכן- כללי
2.2	104.0	104.1	104.0	104.2	103.7	104.0	103.6	103.1	102.5	102.3	102.0	108.0	107.6	מדד המחירים לצרכן- כללי
1.3	102.9	102.8	102.5	103.1	102.9	103.4	103.0	102.8	102.1	102.1	101.9	104.6	104.2	המדד ללא דיור

הערות: (1) חישוב אחוז השינוי במדד בין שני חודשים נעשה על פי הנוסחה הבאה:

$$\frac{(\text{מדד חודש מאוחר}) - 100}{100} \times 100$$

(מדד החודש המוקדם)

(2) החל משנת 2011 יש לכפול את מדד המחירים לצרכן במדד הממוצע בשנת 2010 (106.1 נקודות) מחולק ב-100, ואז לבצע את החישוב על פי הנוסחה שבסעיף 1.

שיעור השינוי השנתי במדד המחירים לצרכן: 2010 – 2002

2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
2.7%	3.9%	3.8%	3.4%	-0.1%	2.4%	1.2%	-1.9%	6.5%

(2) ריבית בנק ישראל וריבית החובה במשק

ריבית בנק ישראל לחודש ינואר 2012 נותרה ללא שינוי ברמה של 2.75%. על פי כלכלני בנק ישראל הסיבות להותרת הריבית ברמתה הן: א. הציפיות לאינפלציה ל-12 החודשים הבאים הנמדדות משוק ההון ואלו של החזאים נמצאות קרוב למרכז יעד האינפלציה. גם האינפלציה בהסתכלות על 12 חודשים אחרנית נמצאת בתוך היעד זה החודש השני ברציפות; ב. האינדיקטורים הכלכליים מצביעים על כך שנמשכת ההאטה בקצב הגידול בפעילות. עיקר ההאטה בהתרחבות הכלכלה המקומית באה כתוצאה מהתמתנות הביקושים העולמיים והשפעתם על הייצוא ובמידה מסוימת גם מהתמתנות בביקושים המקומיים; ג. למרות הצעדים שנקטו החודש על ידי הבנק המרכזי של אירופה שהביאו לשיפור מסוים בשווקים הפיננסיים בעולם, אי הוודאות לגבי ההתפתחויות בכלכלה העולמית נותרה גבוהה, ומשליכה גם על אי הוודאות לגבי ההתפתחויות במשק הישראלי; ד. הפחתת הריבית באירופה ובמשקים נוספים בעולם לנוכח המשך המגמות השליליות באירופה.

שיעור הריבית	סוג הריבית
2.75% (נכון לחודש ינואר 2012)	ריבית בנק ישראל
4.25% (נכון לחודש דצמבר 2011)	ריבית הפריים (ריבית בסיסית בחשבון חובה)
10.76% (נכון לחודש אוקטובר 2011)	ריבית על אשראי בשקלים (אוברדראפט)

* לפי שבעת הבנקים הגדולים (הפועלים, לאומי, דיסקונט, המזרחי, הבינלאומי הראשון, מרכנטייל דיסקונט ואיגוד).

(3) שכר ממוצע למשרת שכיר

בחודש ספטמבר 2011 השכר הממוצע למשרת שכיר (של עובדים ישראלים בלבד) עלה נומינלית בכ- 1% (כ- 200 ₪), בהשוואה לחודש הקודם, והגיע ל- 8,801 ₪. במונחים ריאליים מדובר בעליה ריאלית של השכר בשיעור של 1.3% בהשוואה לחודש הקודם ובעליה בשיעור של 2.6% בהשוואה לחודש המקביל אשתקד.

בחודש ספטמבר 2011 השכר הממוצע למשרת שכיר של העובדים מחו"ל (המדווחים) ירד ב- 3.3%, בהשוואה לחודש הקודם והגיע ל- 4,610 ₪, המהווים כ- 52% מהשכר הממוצע של העובדים הישראלים.

שכר ממוצע למשרת שכיר לפי ענפים (ישראלים בלבד), ספטמבר 2011

שירותים קהילתיים חברתיים ואישיים	בריאות רווחה וסעד	חינוך	מינהל ציבורי	שירותים עסקיים	בנקאות ביטוח פיננסים	תחבורה אחסנה ותקשורת	שירותי אירוח ואוכל	מסחר ותיקונים	בינוי	חשמל ומים	תעשייה	חקלאות	כלל המשק
5,995	7,900	7,003	14,563	9,234	14,772	9,637	4,170	7,453	7,842	24,622	11,863	5,857	8,801
אחוז שינוי ריאלי לעומת החודש הקודם													
0.8	-1.0	4.0	11.4	0.8	0.0	0.2	-0.8	0.0	0.1	23.3	-0.8	1.0	1.3
אחוז שינוי ריאלי לעומת החודש המקביל אשתקד													
1.8	3.3	3.5	2.6	2.1	1.7	2.8	2.1	2.5	3.4	12.7	3.7	2.1	2.6

מקור: למ"ס

השכר הממוצע למשרת שכיר* ואחוז השינוי לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ינואר - ספטמבר 2011

מגזר עסקי	מגזר ציבורי	כלל המשק	ספטמבר 2011
8,648 ₪	8,532 ₪	8,612 ₪	ספטמבר 2011
-0.1	0.5	0.1	אחוז שינוי ריאלי

* כולל שטחים ועובדים זרים. מקור: בנק ישראל על פי נתוני הלמ"ס

השינוי הריאלי בשכר הממוצע למשרת שכיר* לעומת התקופה המקבילה אשתקד, באחוזים : 2010 - 2003

2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	
0.8	-2.6	0.7-	1.6	1.3	1.0	2.5	-3.0	סך הכל
0.9	-2.6	0.7-	1.4	1.7	1.5	1.5	-2.5	במגזר העסקי
0.6	-2.4	0.7-	2.2	0.3	0.0	4.6	-4.1	במגזר הציבורי

* כולל שטחים ועובדים זרים. מקור: בנק ישראל על פי נתוני הלמ"ס.

(4) תעסוקה ואבטלה

משורות שכיר: בחודש ספטמבר 2011 מספר משורות השכיר של עובדים ישראלים הגיע לכ- 2,998 מיליון. בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד מדובר בעליה בשיעור של 4.7% במספר המשורות (כ- 133 אלף משורות), מספר משורות השכיר של העובדים מחו"ל (בהיתר) הסתכם בכ- 90 אלף, ומספר משורות השכיר של העובדים מהשטחים הסתכם בכ- 40 אלף.

משורות שכיר לפי ענפים, באלפים (ישראלים בלבד), ספטמבר 2011

שירותים קהילתיים חברתיים ואישיים	בריאות רווחה וסעד	חינוך	מינהל ציבורי	שירותים עסקיים	בנקאות ביטוח פיננסים	תחבורה אחסנה ותקשורת	שירותי אירוח ואוכל	מסחר ותיקונים	בינוי	חשמל ומים	תעשייה	חקלאות	כלל המשק*
160.5	329.5	381.5	118.8	550.2	103.2	174.9	165.8	426.9	149.6	17.5	365.4	54.3	2,998.2
אחוז השינוי לעומת התקופה המקבילה אשתקד													
4.6	4.2	9.2	2.2	5.7	5.4	3.9	4.9	2.8	7.1	2.3	1.7	1.7	4.7

* כולל מועסקים בשירותים למשק הבית ומועסקים בענף "ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים". מקור: למ"ס

משרות שכיר* (באלפים) ואחוז השינוי לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ינואר – ספטמבר 2011

סקטור עסקי	סקטור ציבורי	כלל המשק	ספטמבר 2011
2,155	975	3,130	אחוז שינוי
4.1	3.5	3.9	

* כולל שטחים ועובדים זרים. מקור: בנק ישראל על פי נתוני הלמ"ס ועיבודי האגף לכלכלה ולחברה.

שיעור האבטלה: על פי נתוני המגמה לחודש אוקטובר 2011 שיעור הבלתי מועסקים ירד והגיע ל-5.0% (כ-163 אלף מובטלים) מכוח העבודה האזרחי, לאחר שעמד על 5.6% ברבעון השלישי של שנת 2011.

דורשי עבודה: על פי נתוני שירות התעסוקה לחודש נובמבר 2011 מספר דורשי העבודה שפנו לשירות התעסוקה הגיע ל-198,234 זאת בהשוואה ל-204,157 בחודש המקביל אשתקד – ירידה בשיעור של 2.9%. ראוי לציין כי הנתונים הינם מקוריים ואינם מנוכים מגורמי עונתיות, השפעות חגים ומספר ימי פעילות בחודש.

מבין דורשי העבודה: 56.8% תובעי הבטחת הכנסה; 8.7% אקדמאים; ו-34.5% אחרים, שאינם אקדמאים ואינם תובעי הבטחת הכנסה.

חלקם של דו"ע הנמצאים בעומק האבטלה (דורשי עבודה שצברו למעלה מ-270 ימי אבטלה) ירד, אף הוא, והגיע ל-37.3% (כ-72,392 אלף איש), בהשוואה לכ-38.2% שנמצאו בעומק האבטלה בחודש דצמבר 2010.

מידע שימושי

1. שינויים במערך הניכויים לשנת המס 2012

החל מחודש ינואר 2012 התקרות לצורך חישוב המס עודכנו עפ"י סעיף 120ב לפקודה בשיעור עליית המדד (נובמבר 2011 לעומת נובמבר 2010): 2.55%. כמו כן עודכנו מדרגות המס ושיעורי המס על פי "החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב – 2011" (חוק טרכטנברג – ראה סעיף 3 בהמשך).

א. מדרגות המס על הכנסות מיגיעה אישית (עבודה) החל מינואר 2012

2012		2011	
שיעור המס	מדרגות המס	שיעור מס	מדרגות המס
10%	0 – 5,200 ₪	10%	0 – 5,070 ₪
14%	5,201 – 8,880 ₪	14%	5,071 – 8,660 ₪
21%	8,881 – 14,430 ₪	23%	8,661 – 14,070 ₪
30%	14,431 – 21,780 ₪	30%	14,071 – 21,240 ₪
33%	21,781 – 41,830 ₪	33%	21,241 – 40,230 ₪
48%	41,831 ₪ ומעלה	45%	40,231 ₪ ומעלה

ערך נקודת הזיכוי – 215 ₪ לחודש (במקום 209 עד כה)

ב. מדרגות מס על הכנסות שאינן מיגיעה אישית החל מינואר 2012

שיעור מס	מדרגות שנתיות	שיעור מס	מדרגות חודשיות
30%	0 – 261,360 ₪	30%	0 – 21,780 ₪
33%	261,361 – 501,960 ₪	33%	21,781 – 41,830 ₪
48%	501,961 ₪ ומעלה	48%	41,831 ₪ ומעלה

ג. נקודות זיכוי

להלן פירוט נקודות זיכוי ילדים אשר יינתנו החל משנת 2012 בנוסף לנקודות הזיכוי שניתנו עד כה:

א. נקודות זיכוי בגין ילד עד גיל 5 :

בתיקון 170 לפקודה מיום 16/7/2009 (ספר חוקים 2202, חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 170 והוראת שעה) (התשס"ט-2009), תוקנו סעיפים 40 (ב) ו-66 (ג) לפקודה באופן שהורה במשפחה חד הורית שילדיו בחזקתו ואישה נשואה יקבלו נקודת זיכוי נוספת בשנת המס שלאחר שנת הלידה עד שנת המס בה ימלאו לילד חמש שנים, בדומה לנקודות הזיכוי הניתנות כיום לילד עד גיל 18. במסגרת התיקון האמור (החוק לשינוי נטל המס), תוקן סעיף 32(1) ונקבע כי הוצאות שהוצאו לשם טיפול בילד או השגחה עליו או לשם טיפול באדם אחר או השגחה עליו לא יותרו בניכוי.

ב. נקודות זיכוי בגין " פעוט " וילדים אחרים:

כמו כן, במסגרת התיקון לחוק תוקנו סעיפים 40 (ב) ו-66 (ג), והוספו נקודות זיכוי בגין " פעוט."

"פעוט" - מוגדר על פי התיקון כילד שטרם מלאו לו ארבע שנים בשנת המס.

התיקון קובע כי גבר יהא זכאי, כנגד המס החל על הכנסתו מיגיעה אישית, לנקודות זיכוי בעד כל אחד מילדיו שהם "פעוטות", "כלהלן":

1. נקודת זיכוי אחת בשנת לידתו ובשנת המס בה מלאו לו שלוש שנים.

2. שתי נקודות זיכוי בשנת המס שלאחר שנת לידתו של הפעוט ובשנת המס שלאחריה.

נקודות זיכוי אלו יינתנו בנוסף לנקודות הזיכוי המגיעות לאישה בגין ילידה, בהתאם לפקודה.

להלן טבלה המרכזת דוגמאות למתן נקודות הזיכוי בגין ילדים בלבד ובגין מעמדו כהורה ואינה כוללת נקודות זיכוי אחרות נכון ל- 1.1.2012 :

גיל הילד	אב - עם "פעוט" (למעט החי שנפרד שילד בחזקתו, ראה טור שני משמאל)	אשה נשואה עם ילד אחד	"הורה אחד" * שבחזקתו ילד אחד	הורה (גבר/ אשה) החי שנפרד שילד בחזקתו	הורה (גבר/אשה) החי שנפרד ומשלם מזונות ויש לו "פעוט" שאינו בחזקתו
שנת לידה	1	0.5	2.5	1.5	2
1	2	2	5	3	3
2	2	2	5	3	3
3	1	2	4	3	2
4	0	2	3	3	1
5	0	2	3	3	1
6 עד 17	0	1	2	2	1
18	0	0.5	1.5	1.5	1
פרוט נקודות הזיכוי שניתנו לעיל	"פעוט"	ילדים	"חי שנפרד" "פעוט" ילדים	"חי שנפרד" ילדים	"כלכלת ילדים" "פעוט"

* ילד להורה אחד" - מוגדר כילד שבשנת המס טרם מלאו לו 19 שנים ואחד מהוריו נפטר או שרשום במרשם האוכלוסין בלא פרטי אחד ההורים.

ד. שינויים נוספים במערך הניכויים לשנת המס 2012

הסעיף	הערך
תקרת קצבה מזכה (פנסיה) (סעיף 9 א)	8,190 ₪ לחודש 2,867 ₪ לחודש (שמהווים 35% מהתקרה)
החלק הפטור ממס של מענקי פרישה (פיצויי פיטורים)	11,950 ₪ לכל שנת עבודה. במקרה של מוות התקרה תהיה - 23,920 ₪ לכל שנת עבודה.
תקרת הכנסה מזכה שהיא <u>הכנסת עבודה</u> לעניין קבלת זיכוי בגין הפרשות לקופות גמל (סעיף 45) תקרת הכנסה מזכה שאינה <u>הכנסת עבודה</u> לעניין קבלת זיכוי בגין הפרשות לקופות גמל תקרת הכנסה מזכה שאינה הכנסת עבודה לעניין קבלת ניכוי בגין הפרשות לקופות גמל (סעיף 47)	8,500 ₪ לחודש (תקרת הפקדה של מעביד - 7.5%, של עובד - 7%) 11,900 ₪ לחודש (למי שיש הכנסת עבודה - בניכוי הכנסת העבודה או 8,500 לפי הנמוך) 34,000 ₪ לחודש
תקרת הפרשות המעביד לקופת גמל לקצבה הפטורה ממס במועד ההפרשה (סעיף 3 ה3).	טרם פורסם (4 פעמים השכר הממוצע במשק שלפי הביטוח הלאומי)
משכורת מירבית שההפרשה בעדה לקרן השתלמות פטורה ממס בעת ההפרשה	טרם פורסם
תקרת הכנסה מזכה בעד עבודה במשמרות אחוז זיכוי שכר משמרות תקרת זיכוי שכר משמרות	10,360 ₪ לחודש (מותנה בהארכת תוקף התקנות) 15% 910 ₪ לחודש (מותנה בהארכת תוקף התקנות)
תשלום ב"תקופת הבחירות"	8,500 ₪ בתקופה המזכה
שווי שימוש ברדיו טלפון נייד	100 ₪ לחודש
פיצויי הלנת שכר הפטורים ממס	7,800 ₪ לחודש
פטור על הכנסות משכר דירה למגורים	4,910 ₪ לחודש
תקרת הכנסה מוטבת לניכוי מריבית* (סעיף 125 ד)	60,720 ₪ לשנה 9,480 ₪ לשנה 13,000 ₪ לשנה 16,000 ₪ לשנה 34,398 ₪ לשנה
הנחה ממס לכוחות הביטחון ולתושבי ישובים מיוחדים** 5% - עד לתקרת ההכנסה החייבת (כוחות הבטחון): הכנסה חייבת לישובים לפי התוספת הראשונה לפקודה (סעיף 11), קריית שמונה, אילת, וכן יישובי קו עימות: הכנסה חייבת לתושבי ישובים אחרים עפ"י רשימה המופיעה בסעיף 11 לפקודה וחלק ב' של התוספת הראשונה:	155,520 ₪ לשנה 233,400 ₪ לשנה 155,520 ₪ לשנה
זיכוי בשל תרומות למוסדות ציבור מאושרים - 35% מהתרומה אם התרומה עולה על:	420 ₪ לשנת המס 2011
הוצאות מותרות בניכוי: כיבודים	80% מההוצאות שהוצאו לכיבוד קל במקום העיסוק של הנישום 210 ₪ לאדם בשנה
מתנות	59,880 ₪ להגרלה
פטור על הגרלות והימורים	

* הכנסות מריבית בשוק ההון

** בהתאם להוראות החוק ההתייעלות הכלכלית לשנות המס 2009 ו-2010, הופחתו שיעורי ההנחה ליישובים כדלהלן:

בפסקה (1), במקום 13% יקראו 12%;

בפסקה (2), במקום 25% יקראו 24%;

בפסקה (3) - בפסקה משנה (א), במקום 25% יקראו 24%; בפסקה משנה (ב), במקום 20% יקראו 19.5%; בפסקה משנה (ג),

במקום 16% יקראו 15.5%; בפסקה משנה (ד) ו-(ה), במקום 135 יקראו 12%.

• חוק אזור סחר חופשי באילת (פטורים והנחות ממסים) תיקון מס 6), התשע"ב-2011

ביום 30/11/2011 פורסם בס"ח 2322 תיקון מספר 6 לחוק שבנדון כמפורט להלן:
בתחולה מיום 1/1/2012, מי שיהיה תושב אילת במשך כל שנת המס, זכאי באותה שנה לזיכוי ממס בשיעור של 10% מהכנסתו החייבת על פי סעיפי 2 (1) או 2 (2) לפקודה שנצמחה או הופקה באזור אילת או חבל אילות עד לתקרה של 233,400 ש"ח.

מי שבמהלך שנת המס היה לתושב אילת או חדל להיות תושב אילת, זכאי להנחה ממס לתקופת תושבותו באילת, ובלבד שהיה לתושב אילת 12 חודשים רצופים לפחות.

• חוק סיוע לשדרות וליישובי הנגב המערבי (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התש"א – 2011

בספר החוקים 2310 מיום 11/8/2011 תוקן החוק הנ"ל בכך שניתנת אפשרות, באופן קבוע לשר האוצר, באישור ועדת הכספים, להאריך את הוראות סעיף 11 וחלק ב' לתוספת הראשונה לפקודת מס הכנסה, כנוסחן בסעיף (5 ב) לחוק זה לתקופות נוספות שלא יעלו על שנתיים כל אחת.

תחילתו של חוק זה מיום 1/1/2012.
בכוונת שר האוצר להאריך את תוקף ההטבות ליישובי קו העימות הדרומי, בהתאם לסמכותו בחוק לסיוע לשדרות וליישובי הנגב המערבי לשנת הכספים 2012.

2. התוספת להכנסה נטו הצפויה בשנת 2012

להלן חישוב התוספת לנטו בגין עדכון מדרגות המס, שינוי שיעורי המס ועדכון נקודת הזיכוי:

תוספת לנטו באחוזים	תוספת לנטו ב- 2012	שכר נטו ב- 2011	ברוטו לחודש (בש"ח)
0.0%	0	4,000	4,000
0.3%	14	4,970	5,000
0.2%	19	7,553	8,000
0.7%	61	9,152	10,000
1.4%	175	12,937	15,000
1.1%	175	16,437	20,000
1.0%	191	19,824	25,000
0.7%	191	26,524	35,000
0.6%	191	29,874	40,000
0.4%	138	35,402	50,000

הערה: מחושב לפי 2.25 נקודות זיכוי הניתנות בשנת 2012 לגבר רווק או לגבר נשוי עם ילדים שמלאו להם 3 שנים.

3. החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב- 2011 ("חוק טרכטנברג")

ביום 6 בדצמבר 2011 פורסם בספר החוקים מס' 2324, "החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה) התשע"ב-2011", המאמץ את רוב המלצות המיסוי של וועדת טרכטנברג. רוב השינויים בחוק יכנסו לתוקף החל מיום 1 בינואר 2012.

יצוין, כי נוסח החוק הסופי אינו כולל את מס היסף שאמור היה להיות מוטל על הכנסות שנתיות כוללות של יחידים העולות על 1 מיליון ש"ח, אך יתכן שהוא יחוקק במסגרת חוק משלים.

להלן עיקרי שינויי החקיקה שיחולו:

1. מיסוי חברות - ביטול ההפחתה בשיעור מס חברות והעלאתו לשיעור של 25%

העלאת שיעור מס חברות – במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן – **חוק ההתייעלות**), נקבעה הפחתה הדרגתית בשיעורי מס החברות, החל משנת המס 2011 ועד לשנת המס 2016, כך ששיעור מס החברות היה אמור להגיע לשיעור של 18% בשנת 2016 ואילך.

החוק ביטל את המתווה הקיים של הפחתת מס החברות וקבע ששיעור מס החברות יהיה 25% החל משנת המס 2012 ואילך (יצוין ששיעור מס החברות בשנת המס 2011 עמד על 24%).

2. מיסוי יחידים – תיקונים לפקודת מס הכנסה

2.1 ביטול ההפחתה בשיעורי המס ליחידים והעלאת שיעור המס השולי ל-48%

במסגרת חוק ההתייעלות, נקבעה הפחתה הדרגתית של שיעורי מס הכנסה ליחידים, החל משנת המס 2010 ועד לשנת המס 2016.

החוק ביטל את מתווה הפחתת המס ואף הגדיל את שיעור מס הכנסה על בעלי הכנסה הגבוהה מ-40,790 ש"ח לחדש, כך ששיעור המס על מדרגת המס העליונה יהיה 48% (במקום 45% בשנת 2011 ובמקום שיעור של 44% שהיה אמור להיות בשנת 2012).

יחד עם זאת, הושארה ההפחתה של 2% מ-23% ל-21% שהיתה אמורה להיות במתווה המקורי של חוק היעילות, לגבי מדרגת המס השלישית החלה על הכנסות חודשיות שבין 8,660 ש"ח עד 14,070 ש"ח.

2.2 העלאת שיעור המס על הכנסות מרווחי הון, דיבידנדים וריבית

לפי החוק החדש שיעור המס על הכנסות יחידים מריבית/דמי ניכיון, דיבידנדים, רווחים מקרן נאמנות פטורה, רווחי הון ושווח מקרקעין יעלה ב-5% - משיעור מס של 20% לשיעור של 25%, ל"בעל מניות מהותי" יועלה שיעור המס מ-25% ל-30%. בתחולה מיום 1.1.2012.

השינוי יחול רק על הכנסות ריבית ודמי ניכיון שנצמחו החל ביום התחילה (1.1.2012), כך שהכנסות ריבית שנצמחו טרם מועד זה והתקבלו אחריו, ימוסו לפי שתי תקופות חישוב על פי חישוב ליניארי.

לגבי תכניות חיסכון ופיקדונות שאושרו ונפתחו לפני יום הפרסום של החוק, יחול שיעור המס החדש, על ריבית שהופקה או שנצמחה לאחר המועד שבו היה ניתן למשוך סכומים מהתכנית או מהפיקדון, בלי שהמשיכה תהיה כרוכה בהרעת תנאי החיסכון, כפי שהוגדרו בתנאיהם.

יצוין, ששיעור המס על רווח הון במכירת איגרת חוב, נייר ערך מסחרי, מילווה או הלוואה, **שאינם צמודים למדד**. ימשיך לעמוד על 15%, או של 20% לעניין בעל מניות מהותי.

2.3 חישוב ליניארי של רווח הון ריאלי על נכסים שנרכשו לפני מועד השינוי (1.1.2012)

נקבע כי לגבי נכס שנרכש לפני 1.1.2003 יופעלו שלוש תקופות חישוב כדלקמן:

- לגבי רווח הון ריאלי שנצמח עד ליום 1 בינואר 2003, יחול שיעור מס שולי (של המוכר בשנת המכירה).
- לגבי רווח הון ריאלי שנצמח בתקופה 1.1.2003 ועד 31.12.2011, יחול שיעור מס שלא יעלה 20% או 25%, לפי העניין.
- לגבי רווח הון ריאלי שנצמח לאחר יום 1 בינואר 2012, יחול שיעור מס שלא יעלה על 25% או 30%, לפי העניין.

לגבי נכס שנרכש בתקופה 1.1.2003 ועד 31.12.2011 יחולו שתי תקופות החישוב האחרונות.

עוד נקבע, כי הוראות החישוב הליניארי אשר פורטו לעיל, לא יחולו לגבי ניירות ערך סחירים שנרשמו למסחר לפני 1 בינואר 2012 וכן לגבי יחידה בקרן נאמנות פטורה, כלומר לגבי הנכסים האמורים יחולו שיעורי המס החדשים על מלוא הרווח שמומש, לרבות בגין הרווח שנצמח לפני מועד השינוי, וכדי להימנע מתשלום המס הגבוה על הרווח שנצבר עד ליום 31.12.2011 יש לבצע מכירה ורכישה מחדש (ראה להלן).

2.4 שלילת האפשרות לבצע פריסה של רווח ההון ממכירת נייר ערך סחיר

עד התיקון לחוק נישום היה רשאי לבקש כי רווח הון שנצמח בשנה מסויימת, ייפרס לתקופה של עד ארבע שנות מס, המסתיימת בשנת המס שבה נבע הרווח. כעת, לא ניתן יהיה לבצע פריסה של רווח הון במכירת ניירות ערך נסחרים, ועל כן שיעור המס שיחול לגבי כל רווח ההון שינבע ממכירת ניירות אלה החל מיום כניסת התיקון לתוקף יהיה שיעור המס החדש.

2.5 נקודות זיכוי לאב לילד פעוט, שיפור ההטבות למשפחות חד הוריות בשל ילד פעוט, הגדלת מס הכנסה שלילי

אב לילד עד גיל 3 יקבל שתי נקודות זיכוי בגין כל ילד (430 ₪, החל מ-1.1.2012), שמלאו לו עד שלוש שנים (להלן – **פעוט**), כנגד המס החל על הכנסתו מיגיעה אישית. מתן הנקודות הנ"ל יהיה בנוסף לנקודות הזיכוי בגין ילדים עד גיל 18 שמקבלת כיום רק האישה.

נקבע, שאופן מתן הזיכוי יהיה כדלקמן: בשנת המס שבה נולד הילד תוענק לאב נקודת זיכוי אחת ובשנת המס שבה מלאו לילד שלוש תוענק לאב נקודת זיכוי אחת. בשנתיים שבין שנות מס אלו יוענקו לאב בכל שנה 2 נקודות זיכוי, ובסה"כ 6 נקודות.

לגבי משפחות חד הוריות – החוק קובע מתן נקודות זיכוי בשל פעוט (עד גיל 5), גם לאב במשפחה חד הורית שאינו זכאי כיום לנקודות זיכוי לפי סעיף 40(ב)(1) לפקודה (כדוגמת, אב שילדיו אינם נמצאים עמו, אך הנושא גם הוא בכלכלתם בדרך של תשלום מזונות). עוד נקבע, כי במקרים שבהם יש רק הורה אחד בלבד במשפחה חד הורית (למשל, כשהמדובר באלמן או באם חד הורית שילדיה נולדו מתרומת זרע), יינתנו נקודות הזיכוי הנוספות להורה הזכאי כבר היום לנקודות הזיכוי – כלומר ההורה שהפעוט נמצא עמו.

הגדלת מס הכנסה שלילי – במסגרת תיקון לחוק מס הכנסה שלילי, נקבעה בין היתר, זכאות למענק בשיעור של 150% מהמענק הרגיל* (מס הכנסה שלילי) לגבי עובדת שהיא אם לילד אחד או יותר או לעובד שהוא אב במשפחה חד הורית לילד אחד או יותר שילדיו נמצאים אצלו וכלכלתם עליו. תחולת נושא זה הינה מיום 1 בינואר 2013 לגבי מענקים שישולמו החל באותו יום בעד חודשי עבודה בפועל בשנת 2012 ואילך.

* נכון לשנת 2011 המענקים לבעלי שכר של עד 5,000 ₪, נעים בין 80 - 388 ₪ בחודש.

2.6 העלאת שיעורי מס על נכסים "היסטוריים" (נכסים שנרכשו עד לשנת 1960) – הוראה שעה

נקבעה הוראת שעה לפיה בשנים 2012-2014, לגבי יחיד בלבד, מי ששיעור המס שלו עולה על 20% או 25% (לבעל מניות מהותי) יחוייב רווח ההון שלו בשיעור של 20% או 25% בתוספת של 1% נוסף בשנת 2012, 3% נוספים בשנת 2013 ו-5% נוספים בשנת 2014, עד להגעה לתקרה המרבית לפי שיעורי המס החדשים (25% ולבעל מניות מהותי – 30%).

2.7 העלאת סכומי הפטור על הכנסה מריבית ליחיד ו/או בן זוגו שהגיעו לגיל פרישה

(א) עד כה, יחיד שבשנת המס הגיעו הוא או בן זוגו לגיל פרישת חובה, ובמועד הקובע (1.1.2003) מלאו לאחד מהם 55 שנים, זכאי לפטור בסך של 9,120 ₪ (בשנת 2011) מהכנסתו מריבית (להלן – "פטור ליחיד"). לפי התיקון הפטור עלה ל-13,000 ₪.

(ב) יחיד שבשנת המס הגיעו הוא ובן זוגו לגיל פרישת חובה, ובמועד הקובע מלאו להם 55 שנים, זכאי במקום הפטור ליחיד, לפטור בסך של 13,680 ₪ (בשנת 2011) מהכנסתו מריבית. לפי התיקון הפטור עלה ל-16,000 ₪.

3. תיקון חוק מיסוי מקרקעין

3.1 ביטול חובת תשלום מקדמות בשל עסקאות מקרקעין

במסגרת תיקון 70 לחוק מיסוי מקרקעין נקבע, כי בכל עסקת מקרקעין שתמורתה קבועה בכסף בלבד, זולת דירת מגורים שנתבקש בשלה פטור, יהיה הרוכש חייב בהעברת תשלום מקדמה על חשבון המס שהמוכר חייב בו כדלקמן:

15% מהתמורה במכירת זכות במקרקעין שיום הרכישה שלה הוא לפני יום 7 בנובמבר 2011;

7.5% מהתמורה במכירת זכות במקרקעין שיום הרכישה שלה הוא מהמועד האמור ואילך.

בתיקון הנוכחי בוטלה חובת תשלום המקדמה, אך היא תכנס לתוקף רק ביום 1 באפריל 2013. שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לדחות את המועד האמור.

3.2 העלאת שיעור מס שבח

כיום, שיעור המס על הכנסה משבח מקרקעין בידי יחיד הינו 20%.

בתיקון הועלה שיעור המס על השבח הריאלי ונקבע, שיעור מס של 25% על שבח בידי יחיד שאינו "בעל מניות מהותי" ושיעור מס של 30% ליחיד המבצע פעולה באיגוד מקרקעין, אם הוא בעל מניות מהותי באיגוד המקרקעין במועד הפעולה באותו איגוד, או במועד כלשהו בשניים עשר החודשים שקדמו לפעולה כאמור.

המס על השבח בידי חברה יישאר שיעור מס החברות, שכאמור הועלה החל משנת 2012 ל-25%.

3.3 חישוב ליניארי של מס השבח

היות והועלו שיעורי המס לגבי הכנסה משבח מקרקעין, הותאמו גם ההוראות לאופן קביעת שיעור המס אשר יחול על השבח לגבי נכסים שנרכשו לפני 1.1.2012, כדלקמן:

- לגבי שבח שנצמח עד ליום 7 בנובמבר 2001, יחול שיעור המס השולי הגבוה ביותר הקבוע בסעיף 121 לפקודה.
- לגבי שבח שנצמח מיום 7 בנובמבר 2001 ועד ליום 31 בדצמבר 2011, יחול שיעור מס של 20%.
- לגבי שבח שנצמח לאחר יום 1 בינואר 2012, יחול שיעור מס של 25% או 30% לגבי בעל מניות מהותי.

3.4 העלאת שיעורי מס שבח על שבח מקרקעין או רווחי הון במכירת נכסים שנרכשו עד לשנת 1960

נקבעה עלייה מדורגת של שיעור המס על נכסים היסטוריים עד להגעה לשיעור מס מירבי בהתאם לשיעורי המס החדשים. לאור האמור, נקבעה כהוראת שעה, לגבי יחיד בלבד, כי בשנים 2012-2017 מי ששיעור המס שלו, עולה על 20%, ולולא התיקון שיעור המס שלו היה נקבע לפי שיעור מס זה כתקרה מירבית, יחוייב השבח שלו במס בשיעור של 20% ובתוספת 1% נוסף בשנת 2012 וב-2% נוספים בשנות 2013 עד 2017, עד להגעה לתקרה המרבית לפי שיעורי המס החדשים (25%-ו-30% לבעל מניות מהותי).

יחד עם זאת, אם המס על השבח שהיה היחיד מחוייב בו בלי הוראת השעה שנקבעה, נמוך יותר מהשיעור שהוא חב בו בהתאם להוראת השעה, יחוייב השבח בשיעור הנמוך יותר.

4. החזרת תקרת ביטוח לאומי ודמי בריאות לפי חמש מהשכר הממוצע במשק

במסגרת חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012 (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 נקבעה הוראת שעה, לפיה שיעור תקרת הפרשות לביטוח לאומי ודמי בריאות בשנת 2011 תעמוד על תשע פעמים מהשכר הממוצע במשק, ובשנת 2012 תעמוד על שמונה פעמים השכר הממוצע במשק.

לפי התיקון נקבע שביום 1 בינואר 2012 תחזור ההכנסה המירבית לעניין תשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות למצב הקבוע שלה ותעמוד על חמש פעמים השכר הממוצע במשק בלבד (הכנסה חודשית של 40,790 ₪ בשנת 2011), כפי שהיתה עד ליום 31.7.2009.

4. תיאום דמי ביטוח לאומי בשיעור המופחת - תזכורת

עובד אצל שני מעסיקים או יותר (כולל מי שמקבל פנסיה מוקדמת ממקור אחד או יותר), שהכנסתו אצל המעסיק העיקרי נמוכה מ-60% מהשכר הממוצע במשק, זכאי לתיאום דמי ביטוח.

העובד מגיש למעסיק המשני, ומקבל הפנסיה מגיש למשלם הפנסיה, נוסף על ההצהרה בטופס 101, הצהרה על ההכנסה אצל המעסיק העיקרי בטופס בל/644, בעבור תיאום דמי ביטוח בשיעור המופחת באותה שנה (עד סוף חודש דצמבר של שנת המס).

הטופס האמור מחליף את הפנייה למוסד לביטוח לאומי למי שהכנסתו אצל המעסיק העיקרי נמוכה מסכום בשיעור 60% מן השכר הממוצע במשק (בשנת 2011 סך של 4,984 ש"ח לחודש).

תיאום דמי ביטוח מבוצע מהחודש שבו החל העובד לעבוד אצל המעסיק המשני, או מחודש ינואר בשנה הנוכחית. אם לא בוצע תיאום דמי ביטוח באופן שוטף, המבוטח רשאי לתבוע מהמוסד לביטוח לאומי החזר של דמי הביטוח ששולמו ביתר.

בקשה להחזר דמי ביטוח בשל הכנסה בשיעור של עד 60% מן השכר הממוצע במשק (עד שנת 2005 השיעור המופחת היה עד 50% מן השכר הממוצע במשק) יש להזמין מהמוסד לביטוח לאומי, באמצעות האינטרנט בלבד. ההחזר מתבצע באמצעות טופסי 126 שקיימים במוסד לביטוח לאומי.

דוגמה (שני מעסיקים):

משכורת ברוטו חייב לביטוח הלאומי אצל המעסיק העיקרי - 3,000 ש"ח.

משכורת ברוטו חייב לביטוח הלאומי אצל המעסיק המשני - 1,000 ש"ח - העובד מצהיר על המשכורת בסך 3,000 ש"ח שהוא משתכר אצל המעסיק העיקרי בטופס בל/644.

המעסיק המשני ינכה דמי ביטוח בשיעור המופחת עד לסכום בשיעור 60% מן השכר הממוצע במשק, כלומר ינכה מסך ה-1,000 ש"ח את השיעור המופחת (3.5%).

ללא התיאום האמור המעסיק המשני ינכה מסך ה-1,000 ש"ח את השיעור המלא (12%).

5. שיעורי הפרשות לפנסיה חובה החל מינואר 2012

החל ב-1 בינואר 2012 תגדל ההפרשה של עובדים ומעבידים לפנסיה חובה בהתאם להסכם שנחתם בין יו"ר ההסתדרות, עופר עיני, לבין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים וצו הרחבה שהוצא בגינו.

על פי ההסכם תגיע ההפרשה לפנסיה לשיעור של 12.5% (הפרשת העובד - 4.16%, הפרשת המעביד 4.16% ו- 4.18% הפרשות המעביד לפיצויים).

בינואר 2013 ההפרשה לפנסיה תגדל ל- 15% ובינואר 2014 היא תגיע ל- 17.5% משכר העובד.

6. גיל הפרישה לנשים עובדות יישאר 62 ולא יועלה ל- 64

הכנסת אישרה את הצעת חוק גיל הפרישה, המותירה את גיל הפרישה לנשים על – 62. לפי ההחלטה, ההעלאה המדורגת של גיל הפרישה לאישה מגיל 62 לגיל 64 – שהיתה אמורה להתחיל כבר ב- 2012, תיבחן שוב רק ב- 2017. עוד נקבע כי חוק הביטוח הלאומי יתוקן בהתאמה, כך שאישה שתגיע לגיל 62 בחמש השנים הקרובות תוכל לתבוע גמלת זקנה מהמוסד לביטוח לאומי.

המשמעות: כל אישה מעל גיל 62 תהיה חופשייה לבחור מתי לצאת לפנסיה.

7. הקרן למקצועות שוחקים יוצאת לדרך

הקרן למקצועות שוחקים - קרן בניהול משותף של [ההסתדרות](#) ו**ארגוני המעסיקים** שאמורה היתה לקום בעקבות העלאת גיל הפרישה לעובדים יוצאת לדרך כעת.

הקרן תאפשר לעובדים במגוון תחומים המאופיינים בשחיקה רבה ובפליטה מוקדמת משוק העבודה, לעבור הסבה באמצעות הכשרות מקצועיות ובמקרה הצורך לקבל גם פנסיה מוקדמת לתקופה קצובה. הממשלה תקציב לקרן כפי שסוכם כבר בעשור הקודם 60 מיליון שקל בשנה לתקופה של 10 שנים, ובסה"כ 600 מיליון שקל.

דירקטוריון הקרן יורשה לקבוע בהתאם לצורך, כי הסכומים יחולקו שווה בשווה בין ההכשרות לקצבאות. עוד נקבע כי דירקטוריון הקרן יוכל לאפשר קצבה למשך שנתיים, במקום שנה אחת כפי שנקבע בעבר. תקציב הקרן יוצמד למדד.

מקצוע שוחק לצורך הענין הוא אחד מאלה: עבודה הכרוכה בסחיבת משאות כבדים באופן ממושך, עבודה פיזית בתנאים אקלימיים קשים, עבודה בסביבת רעש ושחיקה בגין ירידה בשמיעה, עבודה בסביבת חומרים מסוכנים, נהגים הנדרשים לנסיעות ממושכות, או עבודה בסיכון ביטחוני גבוה. אחים ואחיות בבתי חולים נחשבים גם כמי שמועסקים במקצועות שוחקים, ואילו המורים לא, למרות שנעשו מאמצים להכניסם להגדרה זו.

ההכשרות המקצועיות מיועדות לגברים במקצועות שוחקים בגילאים 50-65, או לנשים בגיל 50-60 (שנתיים לפני גיל הפרישה).

דליה עצמון

לברורים ולפרטים נוספים ולמעוניינים לפרסם מאמר או להביע עמדה ב"מבט הרשות" ניתן לפנות ל:

zhilony@histadrut.org.il	טל: 03 – 6921488	(יו"ר האגף)
sagiey@histadrut.org.il	טל: 03 – 6921129	שגי ינקו (מנהל האגף)
daliah@histadrut.org.il	טל: 03 - 6921229	דליה עצמון, כלכלנית (אחראית הפקה)